

Avskrivningsrett ved sale and lease back av løsøre

Med utgangspunkt i en leasingavtale med restverdi

Kandidatnr: 317

Veileder: Hugo Matre

Leveringsfrist: 25. april 2003

Til sammen 17.719 ord

14.05.2003

Innholdsfortegnelse

1	<u>INNLEDNING</u>	1
1.1	PRESENTASJON AV TEMA OG PROBLEMSTILLINGER	1
1.2	PROBLEMSTILLINGEN	2
1.2.1	RETT TIL AVSKRIVNINGER	2
1.2.2	BETYDNINGEN FOR EIERBEGREPET I ANDRE SKATTERETTLIGE BESTEMMELSER	5
1.3	AVGRENSING AV OPPGAVEN	7
1.4	RETTSKILDESITUASJONEN	8
1.4.1	LOVGIVNING	8
1.4.2	RETTSPRAKSIS	8
1.4.3	ADMINISTRATIV PRAKSIS	8
1.5	STANDARDAVTALEN SOM UTGANGSPUNKT FOR OPPGAVEN	9
2	<u>TERMINOLOGI OG BESKRIVELSE AV SALE AND LEASE BACK</u>	10
2.1	LEASING	10
2.2	LEASINGSSELKAPET	11
2.3	LEIER	11
2.4	OPERASJONELL LEASING	11
2.5	FINANSIELL LEASING	12
2.6	NÆRMERE OM SALE AND LEASE BACK	14
2.6.1	KJØPSAVTALEN	14
2.6.2	LEASINGAVTALEN	14
3	<u>RETTLIGE UTGANGSPUNKTER</u>	16
3.1	INNLEDNING	16
3.2	SKATTELOVEN § 6-1	16
3.3	SKATTELOVEN § 14-30 FLG	17
4	<u>KJØP, LEIE ELLER LÅN?</u>	20
4.1	PRESUMSJON FOR AT LEASING ER LEIE	21

5	<u>HVEM HAR RISIKO FOR OPPOFRELSE?</u>	23
5.1	INNLEDNING	23
5.2	TERMINOLOGI	23
5.3	PARTENE	24
5.4	AVTALENS VARIGHET	24
5.5	LEVERING	25
5.6	DISPOSISJONSRETT	26
5.6.1	FAKTISK DISPOSISJONSRETT	26
5.6.2	RETTLIG DISPOSISJONSRETT	28
5.7	VEDERLAGET	29
5.8	MISLIGHOLD OG OPPSIGELSE AV LEIEKONTRAKTEN	30
5.9	RESTVERDIGARANTIEN	31
5.10	SALGS-, KJØPS- ELLER FORKJØPSOPPSJON?	31
5.10.1	REDEGJØRELSE FOR ADMINISTRATIV PRAKSIS	33
5.10.2	BETYDNINGEN AV ADMINISTRATIV PRAKSIS	34
5.10.3	SKAL OPSJONEN UTØVES?	36
5.11	OPPSUMMERING	38
5.12	REGNSKAPSRETTLIG BEHANDLING	40
5.13	RETTSPRAKSIS VEDRØRENDE RISIKO FOR OPPOFRELSE	40
5.13.1	LIBÆK OG NOPEC-DOMMENE	41
5.13.2	SCOTT MANAGEMENT-DOMMEN	42
5.14	KONKLUSJON	44
6	<u>HVEM ER EIER AV GJENSTANDEN?</u>	45
6.1	INNLEDNING	45
6.2	VURDERING AV TRANSAKSJONEN SOM HELHET	45
6.3	VEDERLAGET VED SALGSAVTALEN	46
6.4	PARTENES FORMÅL	46
6.5	RETTSVERN	47
6.5.1	BETYDNINGEN AV RETTSVERN	47
6.5.2	PANTERETTLIG UTGANGSPUNKT	47
6.5.3	AXUS-KJENNELSEN	48
6.5.4	BETYDNINGEN AV AXUS-KJENNELSEN	49
6.5.5	HAR LEASINGSSELKAPET FÅTT RETTSVERN FOR SITT ERVERV?	50
6.6	DOMMENE OM AVSKRIVNING FOR KJØPERE AV KS-ANDELER	52

6.7	KONKLUSJON	54
7	<u>SAMMENFATNING</u>	<u>55</u>
7.1	LITTERATURLISTE	57
7.2	NORSKE FORARBEIDER	58
7.3	UTENLANDSKE FORARBEIDER	58
7.4	AVGJØRELSER	58
7.4.1	RETSTIDENDE	58
7.4.2	UTVALGET	59
8	<u>VEDLEGG</u>	<u>60</u>
8.1	STANDARDAVTALE FOR RESTVERDILEASING AV MOTORVOGN	60
8.2	GENERELLE BETINGELSER TIL STANDARDAVTALE OM RESTVERDILEASING	62

1 Innledning

1.1 Presentasjon av tema og problemstillinger

Leasing er en av flere måter en bedrift kan finansiere investeringer og generere kapital på. Hovedtanken bak leasingprinsippet er at kundens behov er å kunne disponere over driftsmidlet, og at eierforholdet er av underordnet betydning. Det blir derfor ofte trukket fram at leasing muliggjør fornyelse uten kapitalkrevende investeringsbeløp fra bedriftens side. Ved sale and lease back skjer det et formelt salg av en gjenstand som deretter leies tilbake. Gjennom transaksjonen genererer den opprinnelige eieren kapital til virksomheten, samtidig som han kan fortsette å benytte gjenstanden. Fast eiendom og realregistrerbart løsøre har i lengre tid vært gjenstand for sale and lease back. På grunn av rettsvernsreglene har annet løsøre tidligere i mindre grad blitt benyttet i slike transaksjoner. Som jeg vil komme tilbake til har rettsstillingen her endret seg. Oppgaven tar derfor utgangspunkt i sale and lease back av løsøre.

Ved kjøp av varige driftsmidler får eieren ikke direkte fradrag for kostnadene ved ervervet. Disse må istedenfor aktiveres, og komme til fradrag på et senere tidspunkt, jf LOV 1999-03-26 nr 14: Lov om skatt av formue og inntekt (sktl) § 14-30 flg. Fradragsretten oppstår etter tradisjonell tolking av skatteloven § 6-1, første ledd, 1. punktum først når en fordel er oppofret eller det foreligger plikt til å oppofre. Erverv utgjør ingen oppofrelse. Rett til avskrivning av løsøregjenstander som har blitt aktivert oppstår i utgangspunktet når gjenstanden forbrukes. Det er imidlertid ikke et krav om at gjenstanden synker i verdi det enkelte år.¹ Det avgjørende er om investeringen som er gjort i gjenstanden forbrukes gjennom inntektsskapende prosess.² Avskrivningene kommer til fradrag i annen inntekt, og bidrar dermed til å redusere skatten. Dette er en rett som i utgangspunktet tilkommer eieren av gjenstanden. Imidlertid vil avskrivningsretten også kunne tilfalle andre enn den som står som formell eier av

¹ Se Rt. 1920 s. 884

² Se Zimmer, Fredrik (red.) *Bedrift, selskap og skatt* Oslo 2000 s. 106

gjenstanden. Særlig gjelder dette hvis det er en annen enn den formell eieren som har risiko for verdinedgang. Dette er fordi den som har risikoen for en gjenstand også bør ha rett til å avskrive verdiforringelse på den samme gjenstanden.

Ved en sale and lease back transaksjon gir den opprinnelige eieren fra seg den formelle eiendomsretten til gjenstanden, men beholder gjennom leieavtalen en rekke beføyelser. Leietaker kan bruke gjenstanden omtrent som da han var eier, og begrensningene i bruken får liten betydning i forhold til vanlig bruk. Samtidig vil en leasingavtale normalt gjøre at leietakeren sitter med store deler av den økonomiske risikoen. Dette gjør at det kan synes uklart hvem det er som er den reelle eieren av leasingobjektet og det synes uklart hvem som har avskrivningsretten til leasingobjektet.

Oppgavens tema er hvem av partene i en sale and lease back transaksjon med restverdileasing som har krav på avskrivningsrett til leasinggjenstanden.

1.2 Problemstillingen

I kapitel 1.2 vil jeg presentere problemstillingen som vil bli behandlet i oppgaven nærmere.

1.2.1 Rett til avskrivninger

Oppgaven tar utgangspunkt i reglene om saldoavskrivning. Det er vil si gjenstander som omfattes av reglene i sktl § 14-40 flg. Bestemmelsene om avskrivning har en subjektiv og en objektiv side. Den objektive delen gjelder hva som kan avskrives og hvordan avskrivningene skal skje. Utgangspunktet er at et betydelig og varig driftsmiddel kan avskrives hvis det er undergitt verdiforringelse ved slit eller elde.³ Med driftsmiddel forstås normalt en gjenstand hvis avkastning er skattepliktig inntekt.⁴ Med varig forstås et driftsmiddel som er ment å ha en brukstid på minst tre år og med betydelig forstås at kostprisen er 15.000 kroner eller mer, jf sktl § 14-40, første ledd, bokstav a, annet og tredje punktum.

³ Se Zimmer, Fredrik (red.) *Bedrift, selskap og skatt*, Oslo 2001, s. 107.

⁴ Se Zimmer, Fredrik (red.) *Bedrift, selskap og skatt*, Oslo 2001, s. 107.

Den subjektive siden av avskrivningsreglene gjelder hvem som har rett til avskrivning. Skatteloven har imidlertid ingen direkte bestemmelser om hvem som har avskrivningsrett til en gjenstand. Bestemmelsene i sktl § 14-30 flg omhandler kun hva som kan avskrives, når det kan avskrives og hvordan det kan avskrives. Det er imidlertid sikker rett at avskrivningsretten normalt tilfaller den som er eier av gjenstanden.⁵ Dette er fordi den som eier gjenstanden er den som må bære oppførelsen ved at gjenstanden brukes. Skatteloven har imidlertid ingen direkte bestemmelser om hvem som regnes som eier av et objekt. Dette er fordi det kan variere i forhold til de ulike skatterettslige bestemmelsene.

I forhold til eierretten bestemmer sktl § 14-30 at et driftsmiddel ”anses som ervervet ved levering”. Med levering forstås når risikoen går over etter kontraktsrettslige regler. Det skatterettslige eiendomsbegrep knyttes opp til de sivilrettslige reglene for eiendomsretten. Eiendomsbegrepet er imidlertid ikke et entydig privatrettslig begrep. Eiendomsretten betraktes normalt som en sum av funksjoner som ligger hos eieren av formuesobjektet. Dette gjør at det kan være vanskelig å bestemme når eiendomsretten er gått over, idet dette vil avhenge av den enkelte eierbeføyelsen.

De subjektive vilkårene for avskrivningsrett vil imidlertid også kunne få betydning i forhold til om den som regnes som eier av gjenstanden har avskrivningsrett. Hvis eieren, eller annen som har slik interesse i gjenstanden at han har avskrivningsrett, ikke er utsatt for risiko for oppførelse av verdier, kan han nektes avskrivningsrett. Dette er fordi det grunnleggende kravet til oppførelse ikke er oppfylt. Nektelsen skyldes imidlertid ikke forhold ved gjenstanden, men forhold ved skattyteren slik at det gjelder subjektive forhold. Ved sale and lease back transaksjoner må det derfor vurderes i hvilken grad den som regnes som eier av leasingobjektet kan sies å ha utsatt seg for risiko for oppførelse av gjenstandens verdi.

Ved sale and lease back skjer det et formelt salg av et objekt, men det samme objektet leies så tilbake igjen av selgeren. I saker der selger har forbeholdt seg full bruksrett til

⁵ Se Zimmer, Fredrik (red.) *Bedrift, selskap og skatt*, 3. utg. Oslo 2000 s. 118 og Gjems-Onstad, Ole *Avskrivninger*, Oslo 1984, s. 590

eiendommen som selges, har ligningspraksis skilt mellom et reelt og formelt eierforhold.⁶ Selger kan da bli ansett som den reelle eieren av gjenstanden og beholde avskrivningsretten, på tross av han ikke lenger sitter med den formelle eiendomsretten.⁷

Det synes etter dette å være to problemstillinger som må besvares i forhold til avskrivningsretten. For det første kan det reises spørsmål ved hvem som er eier av eiendommen, eller på annen måte har slik tilknytning til leasingobjektet at parten har avskrivningsrett. For det andre kan det reises spørsmål ved om den parten som oppfyller tilknytningskravet er utsatt for slik risiko for oppofrelse av det begrunner avskrivningsrett. Disse spørsmål henger imidlertid nært sammen idet risiko for oppofrelse er et viktig moment ved vurderingen av tilknytningskravet.

Utgangspunktet for en vurdering av avskrivningsretten ved sale and lease back av løsøre vil være situasjonen i avtaleperioden. Gjennom å analysere den enkelte kontrakt må det vurderes hvordan eierbeføyelsene i kontrakten plasseres. Her vil det blant annet kunne være av betydning hvilken adgang partene har til å disponere rettslig og faktisk over gjenstanden, samtidig som det vil kunne være viktig hvem som bærer den økonomiske risikoen for gjenstanden. Imidlertid vil beføyelsene i avtaleperioden ikke nødvendigvis være avgjørende. Ligningspraksis har lagt særlig vekt på fordeling av beføyelser etter leasingperioden. Det er imidlertid usikkert om dette er i overensstemmelse med utgangspunktet i skattelovens avskrivningsbestemmelser.

Etter å ha sett på plasseringen av eierbeføyelsene, må det også vurderes hvilke av eierbeføyelsene som har særlig betydning i forhold til avskrivningsreglene. Her vil hensynet bak reglene, at det gis fradrag for verdioppofrelse for gjenstand som forbrukes i inntektsskapende virksomhet, være viktig.

Oppgaven vil bli en vurdering av hvordan eierbeføyelsene gjennom den foreliggende standardkontrakten er fordelt under og etter leasingperioden.

⁶ Se Gjems-Onstad, Ole *Avskrivninger* Oslo 1984 s. 590

⁷ Se Gjems-Onstad, Ole *Avskrivninger* Oslo 1984 s. 590

1.2.2 Betydningen for eierbegrepet i andre skatterettslige bestemmelser

I dette kapitlet vil jeg se nærmere på betydningen av avskrivningsretten i forhold til andre skatterettslige bestemmelser hvor eierbegrepet er av betydning.

Det eksisterer ikke et ensartet eierbegrep i norsk skatterett. Utgangspunktet er at eierbegrepet må tolkes konkret i forhold til den enkelte bestemmelse. Retten til avskrivning ved sale and lease back må således bygge på tolkning av skattelovens bestemmelser om avskrivning. Dette taler mot at avskrivningsretten kan få betydning for eierbegrepet i andre skatterettslige bestemmelser.

På den annen side kan hensynet til sammenheng og symmetri i skattesystemet tilsi at begrepet tolkes likt også i andre sammenhenger. En slik tolkning vil også tilsi at det blir enklere for skattyter å forutberegne sin stilling i det eierbegrepet har et bestemt innhold.

Det skatterettslige eiendomsbegrep bygger som nevnt på det privatrettslige eiendomsbegrep. Utgangspunktet er at eierbegrepet har samme innhold i skatteretten som i privatretten. I den grad det begrepet har et klart definert innhold vil det stort sett alltid bli lagt til grunn i skatteretten. Som nevnt har det privatrettslige eierbegrep imidlertid ikke et klart innhold, men består av summen av en rekke funksjoner. Dette kan gjøre det vanskelig å si hvilke funksjoner som får betydning i forhold til skatteretten. På den annen side gjør det at begrepet lettere vil kunne tilpasses den enkelte skatterettslige bestemmelse slik at det blir enklere å tolke skattelovens bestemmelser utvidende eller analogisk. Dermed vil omgåelser lettere kunne rammes.⁸ Samtidig vil hensynene bak de skatterettslige og de privatrettslige reglene ikke alltid være sammenfallende. I forhold til den skatterettslige behandlingen må de skatterettslige hensynene være avgjørende. Samtidig kan dette reise spørsmål ved om skattyter kan legge en klassifikasjon til grunn i privatrettslig henseende og en annen i forhold til skatteretten og argumentere med at begrepene ikke har sammenfallende betydning. I Utv. 1998 s. 287 (Sentralskattekontoret) mente Fylkesskattenemnda at det ville føre til en grunnleggende ubalanse hvis skattyter kan innrette seg slik at han i noen henseende oppnår en ønsket posisjon og i andre sammenhenger en annen. Dette synes å

⁸ Se Zimmer, Fredrik *Lærebok i skatterett* 4. utg. Oslo, 2001 s. 52

peke i retning av at skattyter er bundet av den klassifikasjonen han har gitt forholdet. På den annen side kan resultatet ikke tolkes slik at ligningsmyndighetene er bundet av den privatrettslige klassifikasjonen skattyter gir en transaksjon. Ligningsmyndighetene må tolke skattelovens bestemmelser og ut fra disse bestemme den skatterettslige klassifikasjonen av forholdet.

I forhold til betydningen av avskrivingsretten sett i sammenheng med andre skatterettslige bestemmelser der eierforholdet får betydning er det også viktig at hensynene bak de skatterettslige reglene ikke alltid er sammenfallende. Ved for eksempel NOKUS-reglene er formålet å skattlegge norske skattyteres kapital på samme måte enten den er plassert i Norge eller i utlandet. Her er det ikke nødvendig å stå som eier av for å komme inn under bestemmelsene. Juridiske personer som har krav på utbytte likestilles med norske eiere hvis de har krav på utbytte. Dette er fordi de regnes å være i en kontrollerende posisjon og dermed tilsier hensynene bak bestemmelsen at de skal omfattes. Hensynet bak avskrivningsreglene er at den som reelt sett har en økonomisk oppofrelse ved at en gjenstand forbrukes skal få fradrag for dette.⁹ Eierbegrepet må ta tilpasses disse ulike hensyn til dette og må derfor vurderes ut fra rettsvirkningene i forhold til den enkelte skatteregel.¹⁰

Selv om bestemmelsene om avskrivingsrett ikke benytter eierbegrepet og hver bestemmelse må tolkes konkret, kan det likevel tjene som et hjelpebegrep ved vurderingen av hvem som har avskrivingsrett. Dette er fordi det i eierbegrepet kan ligge en rekke beføyelser som eieren av en gjenstand må ha. Samtidig synes det å være en presumsjon for at den som er eier også har avskrivingsrett. Dette er fordi den som er eier gjennom å være eier presumeres å ha beføyelser som vil være sentrale ved vurdering av avskrivingsretten.

⁹ Se Gjems-Onstad, Ole *Avskrivninger* Oslo 1983 s. 590

¹⁰ Se Rt 2002 s. 747 hvor Høyesterett ikke tillå plasseringen av de ordinære eierbeføyelsene avgjørende betydning i forhold til NOKUS-reglene. Det ble derimot lagt vekt på at de begunstigete skulle ha de økonomiske fordelene og få gjenværende formue overført til seg når en trust ble avvirket.

Vurdering av hvem som har avskrivingsrett vil etter dette ikke være avgjørende for det skatterettslige eierbegrepet i forhold til andre bestemmelser. Men, fordi de beføyelsene som vil være sentrale ved avskrivningsretten også er viktige ved andre bestemmelser, vil avskrivningsretten kunne være et moment ved disse vurderingene.

1.3 Avgrensning av oppgaven

Avskrivningsreglene har som nevnt en subjektiv og en objektiv side. Den subjektive siden av avskrivningsinstituttet gjelder hvem som har rett til avskrivning av en gjenstand. Også den objektive delen av instituttet reiser imidlertid mange vanskelige spørsmål. Dette gjelder i forhold til hva som kan avskrives og hvordan avskrivningen skal skje. Ved sale and lease back transaksjoner antas det å være få problemer knyttet til om leasingobjektet er av en slik art at det kan avskrives. Heller ikke kravet om verdireduksjon antas å reise spesielle problemer.

Det kan imidlertid være problematisk å avgjøre hvilke verdier som kan avskrives. Her gjelder for det første hvilke verdier som inngår i det totale beløp som kan avskrives. Utgangspunktet er at historisk kostpris utgjør det maksimale beløp som kan avskrives. Det vil imidlertid kunne reises spørsmål ved hvilket beløp som skal legges til grunn. Ved transaksjoner der kjøper har betinget seg opsjoner slik at han kan få hel eller delvis restitusjon av det investerte beløp kan avskrivning nektes fordi kravet om risiko for oppofrelse ikke er oppfylt. I så fall får opsjonene betydning for den subjektive delen av avskrivningsreglene. Hvis kjøper ikke nektes avskrivning kan opsjonene imidlertid også få betydning for størrelsen på avskrivningsbeløpet. En slik vurdering ligger imidlertid utenfor oppgaven.

I oppgaven vil jeg imidlertid konsentrere meg om den subjektive siden av avskrivning ved sale and lease back av løsøre. Jeg vil kun komme nærmere inn på de ovennevnte spørsmål i den grad det er egnet til å belyse hvem som har avskrivningsrett til leasingobjektet.

1.4 Rettskildesituasjonen

I dette punktet vil jeg redegjøre for hva som er spesielt ved rettskildesituasjonen på området

1.4.1 Lovgivning

Den sentrale loven på området er lov av 26. mars 1999 nr. 14 Om skatt av formue og inntekt (skatteloven). Rettskildemessig kjennetegnes leasinginstituttet ved at det er få bestemmelser som omhandler leasing. Det finnes således ingen spesialregler som regulerer sale and lease back og den skattemessige behandlingen av slike avtaler. En fremstilling av avskrivningsretten ved sale and lease back transaksjoner må derfor bygge på de generelle bestemmelsene om avskrivningsrett. Disse synes imidlertid i liten grad å omhandle den subjektive delen av avskrivningsinstituttet.

1.4.2 Rettspraksis

Det er lite relevant rettspraksis på område. Så vidt vites, finnes det ingen rettsavgjørelser som har behandlet avskrivningsretten ved leasing. Det er imidlertid noe rettspraksis rundt avskrivning. Av særlig betydning er tre høyesterettsdommer vedrørende avskrivningsrett for kjøpere av kommandittandeler. Disse vil bli analysert og anvendt i oppgaven.

1.4.3 Administrativ praksis

Da det i liten grad er andre relevante rettskilder vil administrativ praksis kunne få større betydning som rettskildedefaktor enn det som er vanlig. Dette er imidlertid en vanskelig tilgjengelig rettskilde. Et begrenset utvalg av administrativ praksis blir publisert i Utvalget. Den resterende praksisen fra ligningsforvaltningen blir ikke systematisert i tilgjengelige samlinger. Samtidig gis det heller ikke ut autoriserte beskrivelser av ligningspraksis, for eksempel gjennom årsmeldinger eller lignende. Ved anvendelsen av ligningspraksis må en derfor i stor grad bygge på sekundærlitteratur i form av faglitteratur, spredte opplysninger i offentlige eller administrative publikasjoner, eller bygge på enkeltavgjørelser en tilfeldig kommer over og inntrykk fra andre juridiske aktører. Dette vil være et svakhetstegn ved oppgaven. Den nærmere betydningen av ligningspraksis vil jeg komme tilbake til ved vurderingen av hvem som har avskrivningsrett, se mer i kapittel 5.10.

1.5 Standardavtalen som utgangspunkt for oppgaven

Innen leasing benyttes standardavtaler i stor utstrekning. Dette er blant annet kommet til uttrykk i Lignings-ABC 2002 side 617. I denne oppgave tas det utgangspunkt i en standardavtale for restverdileasing av motorvogner. Avtalen er utarbeidet av Finansieringsselskapenes forening, som er en bransjeforening for de fleste selskapene som driver med leasing i Norge, og gjengis etter tillatelse fra denne som vedlegg bakerst i oppgaven.

I henhold til Finansieringsselskapenes forening foreligger det ingen standardavtaler for sale and lease back transaksjoner. For at en sale and lease back transaksjon skal aksepteres regnskapsmessig må leasingavtalen være operasjonell (se mer om forskjellen mellom operasjonell og finansiell leasing i kapittel 2.4 og 2.5). Dette gjøres normalt gjennom en leasingavtale med restverdi der leier ikke er ansvarlig for restverdien. På den måten vil den foreliggende leasingavtalen antas å være representativ. Avtalen er imidlertid spesielt tilpasset motorvogner ved at restverdien normalt vil være høy, samt at avtalen inngås som en 3-parts avtale der både leverandør, leasingselskap og kunde undertegner, slik at avtalen vil kunne skille seg fra leasingavtalene i andre sale and lease back transaksjoner. Samtidig må den enkelte sale and lease back avtale i utgangspunktet vurderes konkret i forhold til avskrivningsreglene. I det avtalen er en restverdiavtale og dette synes å være den vanligste avtaletypen ved sale and lease back transaksjoner vil avtale, med de ovenfor nevnte forbehold, likevel anses som et hensiktsmessig utgangspunkt.

2 Terminologi og beskrivelse av sale and lease back

Leasinginstituttet oppstod i USA på begynnelsen 1950-tallet. Dette preger terminologien, som har et stort innslag av engelsk. Samtidig har leasinginstituttet i liten grad blitt lovfestet. Det har ført til at terminologien i stor grad bygger på uttrykkene som brukes i avtalepraksis. Rettsteorien synes imidlertid ikke å være enig om man skal bruke norske eller engelske uttrykk. Dette vil imidlertid ikke spille noen rolle for den skatterettslige klassifikasjonen. Oppgaven er en vurdering av avskrivningsretten i forhold til en foreliggende kontrakt. Jeg bruker derfor samme terminologi som denne, dvs norsk.

2.1 Leasing

”Leasing” betyr leie. Leasing slik er imidlertid en betegnelse på en spesiell form for leie, slik at det som vanligvis forstås med utleie ikke vil være dekkende for transaksjonen. Leasing kjennetegnes ved at en gjenstand i en tidsbegrenset periode, og mot vederlag, disponeres av en annen enn den som er formell eier.

Alle typer driftsmidler kan i utgangspunktet leases ut. Tradisjonelt har leasing vært mye brukt i forhold til biler, og innen shipping-, offshore- og luftfartsvirksomheten. Den senere tiden har vi sett at også andre driftsmidler blir gjort til gjenstand for leasingtransaksjoner, for eksempel en bedrifts bygningsmasse. Etterhvert har leasing på tvers av landegrensene, såkalt cross border leasing, også blitt mer aktuelt. Dette er fordi man her kan få økt fortjeneste ved transaksjonen idet man kan dra nytte av forskjellene i de enkelte lands lovgivning.

Det er vanlig å operere med operasjonell og finansiell leasing. Operasjonell leasing er som et vanlig leieforhold. Finansiell leasing avviker derimot fra vanlig leie ved at det mer har karakter av å være en finansieringsform. I leasingperioden er forskjellen blant annet at denne normalt dekker hele gjenstandens økonomiske levetid og at leier gjennom leiebetalinger dekker leasingsselskapet sine utgifter til anskaffelse av leasingobjektet. Samtidig har leier vanligvis større økonomisk risiko for gjenstanden.

Ved utløpet av leasingperioden kan leier ha rett til å kjøpe gjenstanden. Se mer om dette skillet i 2.4 og 2.5. Regnskapsmessig synes skillet å bli tillagt vekt.¹¹ Lignings-ABC 2002 opererer også med skillet. Skatterettslig antas det imidlertid at skillet er mindre viktig idet den avgjørende vurderingen er om avtalen gjelder kjøp / finansiering. Dette må vurderes ved å se på de reelle forholdene i avtalen, slik at en faglig-teoretisk klassifisering ikke er avgjørende.¹²

2.2 Leasingselskapet

Leasingselskapet er den som formelt eier objektet. Det er selskapet som leaser ut en gjenstand.

2.3 Leier

Leier er den som leaser gjenstanden.

2.4 Operasjonell leasing

Operasjonell leasing likner mye på tradisjonelle leieavtaler og kjennetegnes ved at det er et topartsforhold mellom utleier og leier. Samtidig er leiekontrakten normalt av kortere varighet og oppsigelsesadgangen er kort. Leiekontrakten er vanligvis kortere enn gjenstandens forventede levetid. Gjenstanden er ofte av en slik art at utleier kan lesse gjenstanden videre når avtaleforholdet er avsluttet. Dermed fordeles dennes fortjeneste og avskrivninger over flere leieforhold. Samtidig er utleier ofte forpliktet til å ta gjenstanden tilbake når leasingperioden opphører. Hvis leier derimot har rett til å kjøpe gjenstanden ved utløp av leasingperioden, kan kjøpesummen ofte bli satt til gjenstandens alminnelige markedsverdi ved leieperiodens utløp, evt tidligere hvis han kan kjøpe gjenstanden i løpet av leasingperioden. Vanligvis har utleier ansvaret for vedlikehold, levering av reserveutstyr og tilsvarende forhold for at gjenstanden skal kunne benyttes av leier.

¹¹ Se Foreløpig norsk regnskapsstandard for leieavtaler fra november 2000 i punkt 66 om leieavtaler. Se imidlertid også International Accounting Standards Committee *Leases: Implementation of a New Approach* som foreslår å gå bort fra dette skillet.

¹² Se Rt. 2001 s. 232 hvor førstevoterende legger vekt på dette i forhold til spørsmål om rettsvern ved avtale om restverdileasing.

Leasingselskap driver ikke med operasjonell leasing, jf Lov 10. juni 1988 nr 40: Lov om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner § 3-16, første ledd jf § 1-2.¹³

2.5 Finansiell leasing

Med finansiell leasing forstås en avtale om leasing av en gjenstand som normalt omfatter tre parter. Disse er leasingselskapet, en leverandør og leier. Leier er den som skal benytte leasingobjektet, leverandøren er den som skaffer objektet, og leasingselskapet er den som ordner finansieringen. Finansiell leasing skiller seg fra operasjonell leasing ved at avtalen bygges ut på ulike måter. Leasingperioden dekker normalt gjenstandens levetid. Samtidig bindes leier til å dekke hele anskaffessummen og leasingselskapets avanse gjennom leiebetalingene. Leier kan også være gitt flere beføyelser enn det som er vanlig ved operasjonell leasing. Normalt har leier også større økonomisk risiko for gjenstanden. Ved utløpet av leasingperioden kan leier ha rett til å overta gjenstanden. I den grad leier har en slik rett som ligger under markedspris vil dette kunne peke i retning av at han er blitt eier, noe som det i dag er et poeng å unngå for de fleste som leaser gjenstander.¹⁴

Finansiell leasing gjennomføres normalt på to måter; ved direkte eller diskontert leasing. Ved direkte leasing inngås leasingavtalen mellom leier og leasingselskapet. Ved diskontert leasing inngås leasingavtalen mellom leier og en leverandør. Leverandør overdrar/diskonterer deretter kontrakten til leasingselskapet. Ved diskontert leasing hefter imidlertid opprinnelig leverandør i utgangspunktet overfor leier for feil ved objektet. Sale and lease back er en spesiell form av direkte finansiell leasing. Transaksjonen skiller seg ut fordi leasingobjektet først har vært eid av leier, men at eiendomsretten blir overført til leasingselskapet. Samtidig skiller leasingavtalen i en sale and lease back transaksjon fra annen finansiell leasing ved at det normalt kun er to parter involvert, leier og leasingselskapet.

¹³ § 3-16 første ledd lyder: ”Finansieringsforetak kan bare drive finansieringsvirksomhet og virksomhet som naturlig henger sammen med dette.”

¹⁴ Se Haraldsen, Jan Fr. *Leasing med restverdi – salgspant eller utleie?* Jussens venner 2002 s. 299

Restverdileasing er en variant av finansiell leasing. Det som kjennetegner en slik avtale er at leasingperioden er kortere enn det som antas å være leasingobjektets levetid og at leier ikke nedbetaler gjenstandens kostpris gjennom betalingen i leasingforholdet. Leier har normalt heller ingen rett til å bli eier av gjenstanden. Samtidig er leasingobjektet forutsatt å skulle ha en restverdi ved leasingavtalens utløp. Denne tilsvarer normalt minst det gjenstående av kostprisen som leasingselskapet ikke har fått dekket inn gjennom leasingavtalen. Restverdien kan være usikret, dvs at leasingselskapet ikke har noen sikkerhet for at gjenstanden har den forutsatte restverdi når leasingavtalen avsluttes. Mer normalt er det imidlertid at restverdien er sikret gjennom en restverdigaranti, enten fra leier eller fra en som ikke er part i leasingavtalen. I såfall er leasingselskapet garantert å en viss restverdi, selv om gjenstanden reelt sett er mindre verdt.

2.6 Nærmere om sale and lease back

En sale and lease back transaksjon omfatter som nevnt normalt kun to parter, leier og leasingselskapet, og skiller seg således fra tradisjonell finansiell leasing med tre avtaleparter. Som jeg vil komme tilbake til, kan dette få betydning for den skatterettslige klassifikasjonen. Partene inngår en avtale om at leier skal selge gjenstanden han eier til leasingselskapet, som så skal leie denne tilbake til leier. Vanligvis inneholder transaksjonen også en avtale om kjøpsopsjon for leier. Transaksjonen kan således sies å bestå av flere frittstående avtaler; en salgavtale, en leieavtale, med eller uten opsjonsbestemmelser.

2.6.1 Kjøpsavtalen

Ved kjøpsavtalen får finansieringsselskapet / leasingselskapet den formelle eiendomsretten over gjenstanden.

2.6.2 Leasingavtalen

Gjennom leasingavtalen får leier lease gjenstanden. Avtalens varighet kan variere, men normal varighet for fast eiendom er 10 – 25 år.¹⁵ Ved løsøre som denne oppgaven omhandler vil varigheten være betydelig kortere, avhengig av gjenstandens art. Leier er gjennom avtalen vanligvis forpliktet til å dekke alle kostnader leasingselskapet har som eier av eiendommen, og må stå for utgiftene knyttet til bruk og vedlikehold. Det totale vederlaget i leasingavtalen skal dekke leasingobjektets anskaffelseskost og det leasingselskapet skal tjene på transaksjonen og det er ikke uvanlig å knyttet avansen opp til pengemarkedsrenten. Avtalen er i prinsippet ikke mulig å si opp for leier idet han uansett må betale leie i hele minimumsperioden av leasingavtalen.

Gjennom leasingavtalen bærer leier det meste av den økonomiske risikoen knyttet til gjenstanden blant annet fordi leier må betale leie uavhengig av om han får nyttiggjort seg gjenstanden. Leasingselskapet har således intet ansvar knyttet til leier sin bruk av gjenstanden.

¹⁵ se SOU 1991:81 Fastighetsleasing – sale and lease back, s. 18

I en leasingavtale vil det kunne være ulike typer opsjoner. Gjennom opsjonsbestemmelse kan leier sikres en rett til å kjøpe gjenstanden eller en leieopsjon hvor leier gis rett til å fortsette leasingavtalen med en betydelig redusert leie. Leier kan også gis en forkjøpsrett eller leasingselskapet kan gis en rett til å selge til en bestemt pris til leier eller til andre. Prisen for å utøve opsjonen vil kunne variere, men vil ofte tilsvare markedspris for gjenstanden. Ligningspraksis har ved den skatterettslige behandlingen av leasingavtaler lagt betydelig vekt på opsjoner. I den grad leier har hatt rett eller plikt til å kjøpe gjenstanden ved leasingavtalens utløp synes ligningspraksis å ha ment at dette fører til at leier må bli ansett som skatterettslig eier. Bestemmelser som gir leier en rett eller plikt til å kjøpe gjenstanden vil derfor kunne være problematiske. Se mer om dette senere i kapitel 5.10. I sale and lease back transaksjoner med restverdileasing vil det imidlertid normalt ikke være verken kjøps- eller leieopsjoner for leier. Ved restverdileasing er det meningen at leasingobjektet skal ha en restverdi ved leasingperiodens utløp. Denne kan leasingselskapet ta ut ved å leie leasingobjektet videre eller realisere det. Hvis leier har en opsjon på å kjøpe eller leie objektet vil det på samme måte som ved treparts leasing kunne gjøre at leier regnes som skatterettslig eier.

3 Rettslige utgangspunkter

3.1 Innledning

Skatteloven inneholder ingen bestemmelser som direkte regulerer hvem som har rett til avskrivning ved sale and lease back av løsøre. Fradragsbestemmelsene i skatteloven kapitel seks og avskrivningsbestemmelsene i § 14-30 flg synes imidlertid å bygge på at retten til fradrag tilligger eieren av et objekt. I dette kapitlet vil jeg se på lovens bestemmelser om hvem som har avskrivningsrett. Dette vil så bli brukt som rettslig utgangspunkt i drøftelse av hvem som har avskrivningsretten etter den foreliggende kontrakten.

3.2 Skatteloven § 6-1

Etter sktl § 6-1 får skattyter fradrag for omkostninger pådratt for å erverve, vedlikeholde eller sikre skattepliktig inntekt. Avskrivninger faller inn under dette og kan derfor, hvis det ikke kommer inn under bestemmelsene i § 6-10 jf § 14-30 flg, kreves etter hovedbestemmelsen om fradrag.¹⁶ Etter sktl § 6-1 kan fradrag kreves av den som er forpliktet til å dekke oppofrelsen. Forpliktelsen følger av det underliggende forhold, dvs at den som for eksempel privatrettslig eller trygderettslig har pådratt seg en forpliktelse, kan få skatterettslig fradrag for denne. Hvis det derimot ikke foreligger en slik underliggende forpliktelse, har den som bærer oppofrelsen ikke krav på fradrag. Samtidig er det etter § 6-1 ikke tilstrekkelig med tilknytning hvis det ikke foreligger oppofrelse, en ”kostnad”. En skattyter kan således ikke få fradrag for innkjøp av en bil som skal brukes i inntektsskapende virksomhet med mindre skattyteren selv har kjøpt bilen. Fredrik Zimmer skriver om tilordning av fradragsposter:

¹⁶ Se Rt. 1902 s. 604

”Dette innebærer at hvis A betaler renter av Bs gjeld, vil ingen av dem få fradrag for rentebetalingen: A fordi det ikke er hans gjeld; B fordi han ikke har foretatt noen betaling (hatt noen oppofrelse)”

I forhold til avskrivningsrett innebærer dette at det er den som er eieren av en gjenstand som har krav på avskrivningsrett. Dette er fordi det er eieren som har tilknytning til gjenstanden gjennom å være eier og som har oppofrelsen ved at gjenstanden forbrukes. Avskrivningsretten alene vil dermed ikke kunne overføres til en annen uten at denne samtidig blir eier, både på grunn av tilknytningskravet, men også fordi kravet om oppofrelse ikke vil være oppfylt hos den som overtar avskrivningsretten.

3.3 Skatteloven § 14-30 flg

Skatteloven § 6-10 bestemmer at det kan gis fradrag for avskrivninger for verdiforringelse ved slit eller elde på betydelige driftsmidler som omfattes av § 14-30 flg. Bestemmelsene om avskrivning er således en presisering av hovedregelen om fradrag i § 6-1. Den foreliggende standardkontrakten gjelder motorvogner, som kan avskrives etter reglene i § 14-41, første ledd, bokstav c. Det aller meste av ikke-realregistrerbart løsøre som antas å bli gjenstand for sale and lease back transaksjoner omfattes av bestemmelsene i § 14-41, første ledd, bokstav a og d.

Etter ordlyden i avskrivningsbestemmelsene, sammenholdt med de generelle fradragsbestemmelsene, er det for å ha avskrivningsrett krav om tilknytning til gjenstanden og at det foreligger oppofrelse gjennom ”verdiforringelse ved slit eller elde” på gjenstanden. I forhold til oppofrelseskravet er det ikke et krav om at det må foreligge verdireduksjon det enkelte år.¹⁷ Det avgjørende er om ”den investering som er gjort i en gjenstand, forbrukes i inntektsskapende prosess”.¹⁸

I forhold til tilknytningskravet har skattelovens bestemmelser ingen regler som direkte behandler hvem som har fradragsrett for avskrivninger. Det synes imidlertid naturlig at dette er eieren. Det er eieren av en gjenstand som bærer oppofrelsen når gjenstanden forbrukes og som derfor skal ha adgang til å avskrive denne oppofrelsen. Etter sktl § 14-30 er forutsetningen for at skattyter skal kunne avskrive tap på en gjenstand at det dreier

¹⁷ Se Rt. 1920 s. 884 (Continental og Theaterkafeen)

¹⁸ Se Zimmer, Fredrik (red.) *Bedrift, selskap og skatt* Oslo 2001 s. 106

seg om et driftsmiddel skattyteren har ervervet. Bestemmelsene bygger dermed på at det i utgangspunktet er eieren av gjenstanden som har avskrivningsrett, i tråd med utgangspunktet ved fradragsrett etter § 6-1.¹⁹

Skatteloven § 14-30 bestemmer at et driftsmiddel ”anses som ervervet ved levering”, slik at skattyter er eier etter at gjenstanden er levert. Med levering forstås når risikoen går over etter kontraktsrettslige regler. Det skatterettslige eiendomsbegrep knyttes med andre ord opp til de sivilrettslige reglene for eiendomsretten. Det innebærer at de privatrettslige forholdene vil få betydning for den skatterettslige klassifiseringen av avtalen.²⁰ Ved vurderingen av hvem som har avskrivningsrett vil en derfor måtte ta hensyn til hvem som privatrettslig anses som eier. Utgangspunktet vil måtte være hvem som formelt sett står som eier. Dette er fordi det er et naturlig utgangspunkt at den som står som formell eier også er reell eier. Eiendomsbegrepet er imidlertid ikke et entydig privatrettslig begrep. Eiendomsretten betraktes normalt som en sum av funksjoner som ligger hos eieren av formuesobjektet. Det innebærer at den formelle eierposisjonen kan ligge hos en skattyter, mens andre viktige eierbeføyelser kan ligge hos en annen. Dette gjør at det kan være vanskelig å bestemme når eiendomsretten er gått over, idet dette vil avhenge av hva kontrakten bestemmer i forhold til den enkelte eierbeføyelsen.

Avskrivning er imidlertid en rett til fradrag fordi gjenstanden forbrukes i inntektsskapende prosess. Samtidig er det avgjørende som nevnt ovenfor ikke den konkrete verdiforringelsen det enkelte år, men risikoen for verdiforringelse. Dette peker i retning av at risikovurderingen vil være viktig ved vurderingen av hvem som anses som å ha avskrivningsrett. Dette er fordi den som har risikoen for at en gjenstand mister verdi bør også kunne avskrive verdifall på gjenstanden. På den annen side vil den formelle eierposisjonen også være viktig i forhold til hvem som regnes som skatterettslig eier. En avtale som overfører eierretten er et uttrykk for partenes mening og det må få betydning ved avgjørelsen av hvem som er eier. Samtidig vil en overføring av eierposisjonen som ikke får praktisk betydning, for eksempel fordi selger fortsatt sitter med bruksbeføelsene, ikke synes som et uttrykk for partenes egentlig mening.

¹⁹ Se Gjems-Onstad, Ole *Avskrivninger* 1984 s. 590

²⁰ Se mer om privatrettens betydning for skatteretten i Zimmer, Fredrik, *Lærebok i skatterett* Oslo 2001, kap 2.3.2 og 2.6

Ligningsloven § 8-1 bygger på at det reelle forhold skal legges til grunn for beskatningen, og en avtale som ikke får praktiske konsekvenser synes ikke å være uttrykk for de reelle forhold. Det vil således kunne tale for å se bort fra eiendomsoverføringen i forhold til den skatterettslige behandlingen av avtalen.

Bestemmelsene om avskrivningsrett synes etter dette å bygge på at det ved vurdering av hvem som har avskrivningsrett må tas stilling til hvem som er skatterettslig eier av objektet, og deretter vurderes om det foreligger oppofrelse som gir avskrivningsrett. I vurderingen av hvem som har avskrivningsrett ved sale and lease back transaksjoner vil det derfor tas utgangspunkt i disse problemstillingene, som vil bli behandlet hver for seg. Det må tas stilling til om leasingselskapet kan sies å ha blitt eier av løsøre, her vil det være sentralt om det har skjedd et reelt salg fra leier til leasingselskapet. Ved vurderingen av om den som er eier har avskrivningsrett, må det tas stilling til om vedkommende har risiko for oppofrelse.

4 Kjøp, leie eller lån?

Ligningspraksis rundt skatterettslig behandling av leasingavtaler bygger på at avtalene er å betrakte som leieavtaler, kjøpsavtaler eller avtaler om lån. Hvis leasingavtalen er en leieavtale er det leasingselskapet som er eieren av gjenstanden, mens er avtalen kjøp eller lån er det leier som er eier av gjenstanden. I forhold til avskrivningsretten kan klassifiseringen få betydning ved at hvis avtalen er leie er det leasingselskapet som i utgangspunktet har avskrivningsrett. Er leasingavtalen kjøpsavtale er det derimot leier som har avskrivningsrett. Hvis leasingavtalen er lån er leier eier av objektet, og leasingselskapet har bare en sikkerhetsrett i objektet. Da er det i utgangspunktet leier som har avskrivningsrett.

Denne praksisen knytter seg imidlertid til leasingavtaler hvor det er et trepart forhold mellom leasingselskapet, leier og en leverandør. Dette kan reise spørsmål ved overføringsverdien av denne praksisen.

Hvordan transaksjonen klassifiseres vil ikke uten videre være bestemmende for beskatningen, idet det som nevnt er plasseringen av eiendomsbeføyelsene som er avgjørende for hvem som regnes som skatterettslig eier. Klassifikasjonen er imidlertid i hovedsak basert på hvem av partene som skal anses som eier. Dermed bygger klassifikasjonen på kriterier som også er relevante for den skatterettslige behandlingen. Praksis fra ligningsmyndighetene synes derfor først og fremst å være et uttrykk for hensiktsmessighet.²¹ Ved vurderingen av hvem av partene som skal anses som eier, er risiko et sentralt moment. På tilsvarende måte vil risiko være et av flere moment ved vurderingen av hvem som har eiendomsrett i den foreliggende avtalen om leasingavtalen. Det synes derfor hensiktsmessig å ta utgangspunkt i klassifikasjonen fra

²¹ Teorien synes å legge til grunn at hvorvidt man tar utgangspunkt i problemstillingen om leasing er leie eller kjøpsavtale eller i problemstillingen hvem som er eier, først og fremst er et hensiktsmessighetsspørsmål og ikke får realitetsbetydning (se Matre, Hugo *Inntektsbeskatningen ved leasingavtaler* Oslo 1991 s. 93)

ligningspraksis og vurdere om leasingavtalen er leie, kjøp eller lån. Hvis leasingavtalen regnes som kjøp er det fordi leier har de viktigste eierbeføyelsene. I så fall vil leier også anses som skatterettslig eier. Leier vil da oppfylle tilknytningskravet i forhold til avskrivningsretten. Hvis leasingavtalen regnes som leie er leasingselskapet skatterettslig eier fordi han har de viktigste eierbeføyelsene. I så fall er det leasingselskapet som oppfyller tilknytningskravet i avskrivningsreglene. Ved at klassifikasjonen bygger på kriterier som er relevante også i forhold til den skatterettslige behandlingen vil det ikke være avgjørende at klassifikasjonen har utgangspunkt i leasingavtaler med treparts forhold. Klassifikasjonen er kun et utgangspunkt ved vurderingen. Hvis toparts forholdet gjør at eiendomsbeføyelsene plasseres slik at det ikke er samsvar mellom klassifikasjonen og hvem som skatterettslig anses som eier, vil det avgjørende være plasseringen av beføyelsene, ikke klassifikasjonen.

4.1 Presumsjon for at leasing er leie

Selv om hver avtale må vurderes individuelt i forhold til avskrivningsreglene og klassifikasjonen som kjøp, leie eller lån ikke er annet enn et uttrykk for hensiktsmessighet ved denne vurderingen, synes ligningspraksis å bygge på at det er en presumsjon for at leasingavtaler er leie. Dette er blant annet kommet til uttrykk i Lignings-ABC 2002 på side 615:

”Leasing er en spesiell form for leie”

Og på side 617:

”I leasingavtalen vil den som leaser ut objektet formelt stå som eier av den leasede gjenstanden i leasingperioden”

En presumsjon for at leasing er leie synes også å ha støtte i annen lovgivning. Lov av 8. februar 1980 nr. 2, Panteloven, § 3-22, annet ledd og Lov av 21. juni 1985 nr 82, Kredittkjøpsloven, § 3, nr. 1, bokstav c synes å bygge på at leasing er leie idet begge bestemmelsene forutsetter at avtalene gjelder leie, med mindre annet er spesielt avtalt. For å fravike dette legger både panteloven og kredittkjøpsloven til grunn at avtalen må sikre at eier får avhendelsesvederlag og det må være meningen at leietaker skal bli eier.²²

²² Se Matre, Hugo *Inntektsbeskatningen ved leasingavtaler*, Oslo 1991, s. 95

En presumsjon vil først få betydning hvis det ut fra en vurdering ikke er mulig å avgjøre hvem som er eier. Det kan likevel reises spørsmål ved om det er korrekt å bygge den presumsjon som særlig har kommet til uttrykk i ligningspraksis. Utgangspunktet må som nevnt være en konkret vurdering av den enkelte kontrakt opp mot den aktuelle skatterettslige bestemmelse. Da klassifikasjonen som vist i tidligere kapitler synes å være et uttrykk for hensiktsmessighet snarere enn et uttrykk for de reelle forhold, peker dette i retning av at det er uproblematisk å ta utgangspunkt i klassifikasjonen. På den annen side anføres det i teorien at ligningspraksis er av et slikt omfang at det i tilfelle motstrid med det resultat en kommer til etter en konkret anvendelse av den enkelte skatteregel kan reises spørsmål ved om, og i hvilken grad, ligningspraksis er avgjørende.²³ For at det skal være noen motstrid mellom presumsjonen og lovens bestemmelser må det først vurderes hvordan eierbeføyelsene plasseres i kontrakten. Hvorvidt det er riktig å ta utgangspunkt i en slik presumsjon som ligningspraksis bygger på, vil derfor først bli behandlet etter at kontrakten er vurdert.

²³ Se Matre, Hugo *Klassifikasjon av leasingavtaler* i *Skatterett* 1991 s. 242.

5 Hvem har risiko for oppofrelse?

5.1 Innledning

Skattelovens bestemmelser bygger som nevnt på at det er eieren av leasingobjektet som har avskrivningsrett. Det skatterettslige eierbegrepet bygger imidlertid på det privatrettslige eierbegrepet. Dette er summen av en rekke funksjoner som må ligge hos den som skal anses som eier. De eierbeføyelsene som er nevnt ovenfor vil kunne være viktige i forhold vurdering av hvem som er skatterettslig eier i forhold til avskrivningsreglene. Den enkelte kontrakt vil imidlertid måtte bli konkret vurdert i forhold til hvordan eierbeføyelsene er plassert og hvilken vekt disse skal tillegges. Som nevnt er det en forutsetning for avskrivningsrett at den som krever dette har tilknytning til gjenstanden det kreves avskrivning for. Dette kan tale for først å behandle spørsmålet om leasingselskapet er blitt eier av gjenstanden. Denne vurderingen har imidlertid nær sammenheng med vurderingen av hvem som har risiko for oppofrelse idet den som har risiko også vil fremstå som eier. Den videre framstillingen vil derfor ha som siktemål å klarlegge hvem av partene i leasingavtalen som har risiko for oppofrelse i tilknytning til leasinggjenstanden. Momenter i denne framstillingen vil imidlertid særlig ha betydning i forhold til om leasingselskapet er blitt eier av leasingobjektet, en vurdering som først og fremst gjelder hvorvidt gjenstanden er solgt fra leier til leasingselskapet, og som tas i kapitel seks. Det synes imidlertid hensiktsmessig å foreta en vurdering av kontrakten og ikke dele vurderingen av bestemmelsene i forhold til hvilken del av avskrivingsbestemmelsene de særlig knytter seg opp til.

5.2 Terminologi

Den foreliggende leasingavtalen er en avtale om restverdileasing. Ved denne formen for leasing skal leiebetalingene ikke dekke hele det beløp som er investert av leasingselskapet. Det resterende beløp er forutsatt dekket ved at leasingobjektet har en restverdi ved utløpet av leasingavtalen og at denne kan realiseres ved salg eller ny utleie av gjenstanden. Avtalen peker dermed i seg selv i retning av at det ikke er meningen at Leier skal bli eier av kontrakten idet leasingobjektet skal leies ut på ny eller selges.

Samtidig er avtalen utformet som en leieavtale blant annet ved at den ene parten omtales som "eier" og den andre som "leier". Partenes valg av terminologi vil ikke i seg selv være avgjørende for hvem som anses som eier av gjenstanden. Terminologi vil imidlertid være et moment ved vurderingen av hvem som har de privatrettslige eierbeføyelsene og for hvem som skatterettslig anses som eier. Terminologien kan derfor peke i retning av at det er den som i avtalen omtales som "eier" som har risikoen for oppofrelse.

5.3 Partene

Det er to parter i leasingavtalen, leier og leasingselskapet. En tredje part vil imidlertid også kunne trekkes inn i avtalen, som garantist for restverdien. Den tredje parten vil imidlertid først få betydning etter utløpet av leasingavtalen, se mer om dette i kapittel 5.10. Ved tradisjonell treparts finansiell leasing er partsforholdet blitt sett på som hinder for en klassifisering som lån.²⁴ Dette er fordi det vil være en kjøpsavtale mellom leverandør og leasingselskap og det ikke er et avtaleforhold mellom leverandør og leier, men mellom leasingselskap og leier. Idet sale and lease back transaksjonen består av to parter vil dette imidlertid ikke være til hinder for klassifisering som lån. På den annen side omtales partene som nevnt ovenfor som leier og eier slik at dette peker i retning av at leasingavtalen er leie. Utover dette synes det vanskelig å utlede noe om klassifiseringen fra partsforholdet.

5.4 Avtalens varighet

Leasingavtalens varighet vil kunne være et moment i forhold til hvem av partene som skal anses som eier av gjenstanden. Hvis leier kun har rett til å leie gjenstanden i en begrenset del av dens økonomiske levetid gjør det at han vanskelig kan sies å være eier av gjenstanden.

Ved avtaler om restverdileasing er utgangspunktet at gjenstanden skal ha en restverdi ved utløpet av leieavtalen. Slike avtaler vil derfor være kortere enn gjenstandens antatte levetid. I henhold til leasingavtalens § 7 skal det angis en minimumsperiode for leieforholdet. Det er ingen bestemmelse om at leier har krav på forlengelse av

²⁴ Se Matre, Hugo *Inntektsbeskatningen ved leasingavtaler* Oslo 1991 s. 54.

avtaleforholdet. Det synes imidlertid forutsatt i § 15 om forsikringer i de generelle betingelsene at leasingperioden kan forlenges. Dette forutsetter imidlertid at leasingselskapet går med på det. Dette viser også forskjellen mellom en restverdiavtale og tradisjonelle leasingavtaler. I de sistnevnte har leier vanligvis hatt en rett til å fortsette leasingforholdet.

Leasingavtalen er samtidig ikke mulig å si opp for partene, jf de generelle betingelsene § 4. Unntaket er ulike former for mislighold fra leier sin side som etter § 16 gir leasingselskapet rett til å heve avtalen.

Det at leasingavtalen er tidsbegrenset taler for å anse avtalen som et normalt leieforhold. Dette er fordi et leieforhold som varer hele gjenstandens levetid for avtalepartene i realiteten vil fremstå som om leier har den økonomiske interesse i gjenstanden. Ved at leasingselskapet er forutsatt å kunne nyttiggjøre seg leasingobjektets restverdi ved utløpet av leasingavtalen, har det en økonomisk interesse i objektet også under leasingavtalen. Avtalens preg av å være leieforhold styrkes ytterligere ved at leier ikke har noen ubetinget rett til forlengelse av avtalen.

5.5 Levering

Etter § 14-30 er gjenstanden ervervet ved levering. Etter en rent språklig forståelse av uttrykket kan det tale for at en skattyter ikke kan bli eier av gjenstanden før han har fått den overlevert. I standardavtalen og i tradisjonelle leasingavtaler er det bestemmelser om levering av gjenstanden. Dette er fordi gjenstanden ikke er hos leier og derfor må leveres til denne. Sale and lease back avtaler skiller seg derimot ut ved at leasinggjenstanden allerede er i leier sin besittelse. Dette kan reise spørsmål ved om leasingselskapet ikke kan anses som eier av gjenstanden idet det ikke får gjenstanden overlevert. Spørsmålet om når en gjenstand er levert får særlig betydning i forhold til når avskrivninger kan begynne. I teorien legges det til grunn at det ved levering av gjenstander som skjer i puljer vil være for strengt om levering ikke regnes som skjedd før alle gjenstandene er levert.²⁵ Dette kan tale for at levering heller ikke behøver være et absolutt krav i forhold til om leasingselskapet skal anses som eier. Samtidig må det

²⁵ Se Gjems-Onstad, Ole *Avskrivninger* Oslo 1984 s. 653

med levering som vist i kapitel 5.5 forstås levering i privatrettslig forstand.²⁶ Her er det ikke noen krav om at gjenstanden må være fysisk levert for å regnes som levert. Hovedreglen for levering følger av kjøpsloven § 6 og det avgjørende i bestemmelsen er at gjenstanden er stilt til disposisjon for kjøperen. Gjennom bestemmelsen i standardkontrakten § 3 skal motorvognen ikke bringes utenlands unntatt ved ordinære arbeids- eller feriereiser, og etter bestemmelsen i § 2.4 har leasingselskapet rett til å inspisere motorvognen der den til enhver tid befinner seg. Motorvognen synes derfor å være stilt til leasingselskapet sin disposisjon slik at leveringskravet er oppfylt.

5.6 Disposisjonsrett

Faktisk og rettslig disposisjonsrett vil være et moment i forhold til hvem som privatrettslig regnes som eier av gjenstanden og dermed oppfyller tilknytningskravet for å ha avskrivningsrett. Dette er fordi den som har disposisjonsrett utad vil fremstå som eier. Samtidig er disposisjonsrett ofte knyttet opp til å bære kostnadene knyttet til gjenstanden. Disposisjonsrett vil også kunne være et viktig moment sammen med leasingavtalens varighet. Hvis leier har den vesentligste del av den faktiske disposisjonsretten i gjenstandens økonomiske levetid vil det tale mot å betegne leasingavtalen som leie.

I denne vurderingen vil både den rettslige og den faktiske disposisjonsretten være av betydning. De blir behandlet hver for seg.

5.6.1 Faktisk disposisjonsrett

Leier sin bruksrett over gjenstanden reguleres i § 12 i de generelle betingelse. Leier har rett til å til å bruke gjenstanden på normal måte, vise normal forsiktighet og sørge for forsvarlig vedlikehold. Det sies intet om hva som menes med normal måte, men det må ligge i dette at leier kan bruke gjenstanden slik en gjenstand vanligvis brukes. Leier sin rett til å bruke gjenstanden må vurderes sammen med plikten til å forestå forsvarlig vedlikehold. Bruk som ikke medfører skade eller ikke fører til forhold som ikke kan rettes opp ved vanlig vedlikehold antas å være normal bruk. Generelt vil en eier ha

²⁶ Se Zimmer, Fredrik (red.) *Bedrift, selskap og skatt* Oslo 2001 s. 133

større disposisjonsfrihet enn en som kun har bruksrett. Dette er fordi en eier må kunne gjøre hva en vil med eiendelene sine.

Begrensningene i leier sin disposisjonsrett kan synes å tale for å betrakte leasingavtalen som et som et leieforhold. Dette er fordi leier ikke synes å ha større disposisjonsrett enn det som normalt tilkommer en leietaker. På den annen side synes de faktiske begrensningene å være begrunnet i leasingselskapet sitt behov for å bruke gjenstanden som sikkerhet, og ikke for å verne leasingselskapet sin eventuelle eiendomsrett.

Uavhengig av om leasingavtalen regnes som kjøp, lån eller leie vil leasingselskapet kunne ønske å ha sikkerhet i gjenstanden slik at dette ikke synes å peke i retning av noen spesiell klassifikasjon. Hvis leasingselskapet skal ha sikkerhet i gjenstanden må det imidlertid oppfylle krav til rettsvern, se mer om dette i kapitel 6.6.

Leasingselskapet har på den annen side ikke noen korresponderende bruksrett til gjenstanden idet det ikke har noen faktisk rådighet over gjenstanden i leasingperioden. Leasingselskapet er imidlertid ikke gitt noen bruksrettigheter i avtalen. Selv om leier sin bruksrett er underlagt begrensninger synes ikke begrensningene å få praktisk betydning. Ved sale and lease back vil det være et moment hvorvidt transaksjonen medfører endringer i den faktiske disposisjonsretten i forhold til før avtalen ble inngått.²⁷ I den grad leier kan benytte leasingobjektet som tidligere kan det peke i retning av at transaksjonen ikke medfører at eiendomsretten er gått over. I så fall er leasingselskapet kun gitt en sikkerhetsrett. Da vil leier fortsatt ha slik tilknytning at han kan ha avskrivningsrett.

Samtidig må bruksretten imidlertid ses i sammenheng med avtalens varighet. Som vist ovenfor er leasingperioden begrenset til en del av gjenstandens økonomiske levetid og leier har ingen rett til å kreve at leasingavtalen forlenges. Leier sin bruksrett er kun så lenge leasingperioden varer. Dette gjør at disposisjonsretten og avtalens varighet sammen peker i retning av at leasingavtalen er leie.

²⁷ Se For eksempel SOU 1991:81 Fastighetsleasing – sale and lease back , s 112: ” Säljaren förvaltar och sköter denna som tidigare [...]”

Ved at begrensningene i leier sin faktiske disposisjonsrett synes å få liten betydning i leasingperioden kan det tale for at leier er eier. På den annen side kan den faktiske disposisjonsretten ikke sees løsrevet fra avtalens varighet. Leier har kun disposisjonsrett i deler av den økonomiske levetiden og dette peker da i retning av at leasingavtalen er leie.

5.6.2 Rettslig disposisjonsrett

Etter de generelle betingelsene § 2 har leier ikke rett til å selge, pantsette, framleie eller disponere rettslig over gjenstanden med mindre det er innhentet samtykke fra eier. Leier har derfor i liten grad anledning til å råde rettslig over gjenstanden.

Leasingselskapet har videre rettigheter i forhold til rettslig disposisjonsrett. Etter de generelle betingelsene § 22 har det rett til å overdra rettighetene etter kontrakten til bank eller annet finansieringsselskap. Dette har sammenheng med at debitor normalt må akseptere bytte av kreditor idet det for denne vil spille liten rolle hvem han må betale til. Leasingselskapet kan imidlertid ikke disponere sine rettigheter etter kontrakten til skade for leier, og eventuell nye kreditor må notifikere leier for å få rettsvern for sitt krav, jf gjeldsbrevloven § 29.

Begrensningene i partenes rettslige disposisjonsrett gjør at ingen av dem kan disponere til skade for den andre parten i avtalen. Begrensningene synes først og fremst å ha sammenheng med at gjenstanden, uavhengig av om leasingavtalen klassifiseres som leie eller lån / kjøp, skal tjene som sikkerhet for leasingselskapet sitt krav etter kontrakten. I den grad leier kan disponere rettslig over leasingobjektet, vil det kunne gå utover leasingselskapet sin sikkerhet. Ved at også leasingselskapet sin disposisjonsrett er begrenset synes dette imidlertid å tale mot å anse det som eier. På den annen side synes begrensningene ikke å være andre enn de en utleier må akseptere i et tradisjonelt leieforhold. Heller ikke der vil det ha adgang til å disponere rettslig over gjenstanden til skade for leietaker. Imidlertid gir ikke begrensningene på leier noen utvidet rett for leasingselskapet. Det innebærer at leier i leasingperioden i praksis vil ha medbestemmelsesrett over den rettslige rådighet som verken ligger hos leier eller leasingselskapet. På den annen side vil leier også i forhold til den rettslige rådigheten kun ha innflytelse i en begrenset del av gjenstandens økonomiske levetid. Avtaleforholdet synes derfor å ha stor likhet med leie.

5.7 Vederlaget

Leasingselskapet sitt krav på dekning av sine utgifter følger av flere bestemmelser. Fastsettelsen av leien bestemmes individuelt i hver enkelt kontrakt. Leasingavtalen antas imidlertid å gi uttrykk for slik fastsettelse som er vanlig ved restverdileasing. Leasingselskapet får gjennom leie i kontrakten dekket sine anskaffelsesutgifter og ved å legge til rente får selskapet også avkasting på den kapitalen det har investert. I tillegg til anskaffelsesutgifter og avkastning skal leien dekke forsikring, registreringskostnader, offentlige avgifter, drift, vedlikehold og kostnader ved frakt og tilbakelevering. Leien vil bestå av et på forhånd fastsatt beløp. Leier vil gjennom bestemmelsene i standardkontrakten imidlertid også måtte dekke eventuelle uforutsette utgifter som oppstår, se for eksempel § 9.2.

Standardavtalen regulerer kun leien i minimumsperioden. Ved tradisjonelle leasingforhold vil leasingavtalen kunne bli forlenget. I den grad det skjer vil leien ofte bli betydelig redusert. Det vil i så fall kunne tas til inntekt for at leasingavtalen er salg på avbetaling og at leier har eiendomsretten.²⁸ Ved restverdileasing skal leasingselskapet kunne nyttiggjøre seg gjenstandens restverdi slik at slik at leien ikke vil bli nedsatt på denne måten

Feller for betalingsforpliktelsene og endringer i betalingsforpliktelsene er at leasingselskapet uansett hva som skjer vil få sin fortjeneste. Hvis pengemarkedsrenten stiger har leasingselskapet rett til å sette opp leie. Hvis den synker vil det uansett få den fortjeneste som er beregnet. Samtidig må leier i minimumsperioden betale leie selv om han ikke kan benytte gjenstanden. Vederlaget er dermed ikke koblet opp til leier sin bruk av gjenstanden.²⁹ Dette skiller leasingavtalen fra leieavtaler hvor leietaker normalt ikke betaler leie når gjenstanden ikke kan benyttes. Bestemmelsene om vederlag synes derfor å peke i retning av at partene på forhånd har blitt enige om en bestemt sum som leasingselskapet skal få. Dette kommer særlig til uttrykk i standardavtalens § 5. Slik

²⁸ Se Lignings-ABC 2002 side 617

²⁹ Se For eksempel SOU 1991:81 Fastighetsleasing – sale and lease back s 112: ”Skyldigheten att betala hyra utgör vidare en ovillkorlig betalingsförpliktelse, som är frikopplad från nyttjandet av fastigheten”.

synes leien å peke i retning av at leasingavtalen kan karakteriseres som lån. Dette peker således i retning av at leier har avskrivningsrett for leasingobjektet.

Som vist ovenfor synes vederlagene i leasingavtalen først og fremst fastsatt ut fra at leasingselskapet skal ha et på forhånd fastsatt beløp. Dette er fordi leier må betale leie uavhengig av om han får benyttet leasingobjektet og fordi leasingselskapet er ansvarlig for alle utgifter. Vederlaget synes derfor å tale for at det er leier som har avskrivningsrett.

5.8 Mislighold og oppsigelse av leiekontrakten

Bestemmelser om mislighold og oppsigelse vil i utgangspunktet ikke ha betydning for den skatterettslige klassifikasjonen. Dette er fordi misligholdsbestemmelser i utgangspunktet ikke er ment å komme til anvendelse. I den grad bestemmelsene synes å gi den ene avtaleparten særlige fortrinn vil det imidlertid kunne få betydning for klassifikasjonen, for eksempel ved at hvis leasingselskapet uansett er sikret fortjeneste vil det kunne tale for at leasingavtalen er lån..

Kontrakten inneholder intet om hva som skjer ved mislighold fra leasingselskapet sin side. Mislighold fra leasingselskapet er visstnok lite praktisk.³⁰ Samtidig er avtalen en ensidig standardavtale som er utarbeidet av den ene sidens bransjeorganisasjon. Denne siden har mindre interesse av å utarbeide bestemmelser som rammer mislighold fra egen side. Ved mislighold fra leier kan leasingselskapet etter bestemmelsene i § 16 heve avtalen. I så fall forfaller alle ubetalte leierterminer, samtidig som alle ikke-forfalte gjenstående leierterminer må betales..

Reglene om mislighold og oppsigelse synes først og fremst å beskytte leasingselskapet. Det er fordi kun dette har oppsigelsesrett og fordi det er dennes interesser som sikres. Selskapet får tilbake leasingobjektet og får samtidig kreve inn all leie i minimumsperioden. Ved at leasingselskapet synes å være sikret avkastning likner transaksjonen på et låneforhold på tilsvarende måte som for vederlaget, se kapittel 5.7. Samtidig synes leier å være dårligere stilt enn vanlig i kjøps- eller leieavtaler. Misligholdbestemmelsene peker etter dette i retning av at leasingavtalen er lån.

³⁰ Se for eksempel Matre, Hugo *Innteksbeskatning ved leasingavtaler* Oslo 1991, s. 42

5.9 Restverdigarantien

Ved restverdileasing skal leasingobjektet ved leasingperiodens utløp leies ut på ny eller selges for å dekke leasingselskapet sine investeringer. Leasingobjektet kan imidlertid utsettes for uventet verdifall eller på andre måter tape verdien slik at det ikke kan leies ut på ny eller realiseres. Gjennom bestemmelsene i §§ 20 og 21 får leasingselskapet garanti for at leasingobjektet har en avtalt restverdi når avtalen utløper. Etter § 20 betraktes garanti stilt fra leverandør eller annet salgsledd som en rett for leasingselskapet til å kreve at disse kjøper motorvognen til en avtalt pris. Leasingselskapet har imidlertid ingen plikt til å selge gjenstanden tilbake til garantisten og kan selge gjenstanden til andre for dermed å oppnå høyre pris. Før salg til andre skal imidlertid den som gir garantien gis anledning til å fremsette nytt pristilbud. Gjennom leien og restverdigarantien er leasingselskapet sikret tilnærmet full restitusjon av sin investering. Leasingselskapet vil få tilbake alt det i utgangspunktet betalte leier for gjenstanden. Restverdigarantien kan derfor få betydning både i forhold til oppofrelses- og tilknytningskravet.

Restverdigarantien vil kunne ses på som en salgs-, kjøp-, eller forkjøpsopsjon. Er den en salgsoption kan det reises spørsmål ved om leasingselskapet har blitt eier av gjenstanden. Er den en forkjøps- eller kjøpsopsjon kan det reises spørsmål ved om det er meningen at leier skal bli eier. Restverdigarantien får her betydning i forhold til hvem som er eier av leasingobjektet.

Samtidig vil restverdigarantien også kunne få betydning i forhold til om den som er eier har risiko for oppofrelse. Hvis salgsoptionen ikke får betydning i forhold til om leasingselskapet er eier, kan det reises spørsmål ved om det har utsatt seg for slik risiko for oppofrelse som er et krav i forhold til avskrivningsreglene.

5.10 Salgs-, kjøps- eller forkjøpsopsjon?

Som vist ovenfor er garantien å betrakte som en salgsoption for leasingselskapet, som korresponderer med en plikt for leier til å kjøpe. Det kan imidlertid stilles spørsmål ved om garantien gjør at leier har en kjøpsopsjon. Ved at leier garanterer for restverdien på leasingobjektet vil den økonomiske realiteten for leier være som om han garanterer for gjenstanden i hele dens økonomiske levetid. Dette kan hevdes å skape en forventning

hos leier om at han har rett til å kjøpe gjenstanden. Ved sale and lease back kan dette momentet synes å særlig gjøre seg gjeldende idet leier tidligere har eid gjenstanden.³¹ Samtidig har leasingselskapet og leier et eksisterende forretningsforhold som kan ha skapt ytterligere forventning om at leier har kjøprett. Idet Lignings-ABC legger til grunn at kjøpsopsjon for leier gjør at han skatterettslig er å betrakte som eier, kan det peke i retning av at leier har avskrivningsrett. Sammenhengen mellom vederlaget i leasingavtalen og den garanterte restverdi vil imidlertid være av betydning. Hvis leier har betalt en særlig høy leie vil det kunne peke i retning av at han har rett til å kjøpe gjenstanden. Hvis restverdigarantien er lav vil leasingselskapet imidlertid kunne oppnå bedre pris ved å selge på det åpne markedet, slik at det synes vanskelig å hevde at leier skal kjøpe gjenstanden. På den annen side er bestemmelsen i § 20 utformet slik at leasingselskapet kun har en rett, ingen plikt til å selge til leier. Dette gjelder uavhengig av størrelsen på restverdien. Det må derfor legges særlig vekt på at kontrakten på dette punktet er klar; leier har ingen rett til å kjøpe gjenstanden. leier kan derfor ikke å kunne sies å ha en kjøpsopsjon.

Dette er imidlertid fordi den foreliggende kontrakten er en avtale om restverdileasing. Utgangspunktet er at gjenstanden skal tilbake til leasingselskapet og formen utelukker derfor i seg selv at leier har kjøpsopsjon. Sale and lease back avtaler kan imidlertid også gjennomføres i form av avtaler hvor utgangspunktet ikke er at leasingobjektet skal tilbake til leasingselskapet. Her vil formen ikke utelukke at leier har kjøpsopsjon. Ved at leier har en rett til å kjøpe gjenstanden, kan det peke i retning av at leasingavtalen må vurderes som en kjøpsavtale som taler for at leier har avskrivningsrett. Som jeg vil komme tilbake til i kapittel 5.10 peker ligningspraksis i den retning. På den annen side er det å kun legge vekt på eksistensen av en opsjon en svært formell betraktningssmåte som synes i strid med skattelovens bestemmelser om at det må vurderes hvem som har de reelle eierbeføyelsene. Dette peker i retning av at det må vurderes hvorvidt opsjonen vil utøves.

Samtidig sier bestemmelsen i § 20 som nevnt at leier før salg til andre skal underrettes og gis anledning til å fremsette tilbud. En slik bestemmelse peker i retning av at leier har rett til å kjøpe gjenstanden for den høyeste pris leasingselskapet kan oppnå på det

³¹ Se SOU 1991:81 Fastighetsleasing sale and lease back s. 113.

åpne markedet. Det legges derfor til grunn at leier ved likelydende tilbud har forkjøpsrett. Restverdibestemmelsen er derfor å betrakte som en forkjøpsopsjon for leier. Også her vil det imidlertid kunne synes i strid med lovbestemmelsene kun å legge vekt på at det er en opsjon for leier, slik at det også må vurderes om den skal utøves.

Etter bestemmelsene i standardavtalen §§ 20 og 21 kan garantien stilles av leier eller av andre. For leasingselskapet vil det være av mindre interesse hvem som kjøper gjenstanden. Hvis garantien stilles av andre kan leier i utgangspunktet ikke sies å ha noen som helst form for opsjon. Selv om ikke leier stiller garanti, kan et eventuelt solidaransvar imidlertid peke i retning av at leier har rett til å bli eier. Som vist ovenfor kan garantien eller solidaransvar likevel ikke gjøre at leier kan sies å ha kjøpsrett, men eventuelt en forkjøpsrett. Gjennom kontrakten vites det ikke hvem som stiller garanti, slik at det ikke kan utledes noe mer i forhold til hvem som er eier. Som jeg vil komme tilbake til vil imidlertid en garanti fra annen enn leier også kunne få betydning for avskrivningsretten, idet det kan stilles spørsmål ved om leasingselskapet har risiko for oppofrelse hvis han er garantert å få tilbake restverdien.

Som nevnt ovenfor legger ligningspraksis til grunn at eksistensen av en opsjon i seg selv kan begrunne at leier er eier. Jeg vil derfor gå nærmere inn på ligningspraksis for å se hva som ligger i dette og hvis ligningspraksis sin løsning synes å være i konflikt med lovens bestemmelser vil jeg vurdere vekten av ligningspraksis.

5.10.1 Redegjørelse for administrativ praksis

Ligningspraksis har lagt stor vekt på betydningen av opsjoner i forhold til den skatterettslige behandlingen av leasingavtaler. En omfattende redegjørelse for administrativ praksis knyttet til leasing er inntatt i Utv. 1982 s. 453 (Skattedirektoratet). Her legger Skattedirektoratet til grunn at utgangspunktet ved vurderingen av leasingtransaksjoner er at hver avtale må vurderes konkret. Dette kommer også til uttrykk i Lignings-ABC 2002 side 617 hvor det heter:

”Skattemessig vil det avgjørende være hvem som privatrettslig skal anses som eier av leasinggjenstanden i leasingperioden. Dette må vurderes konkret, hvor det bl.a. legges vekt på partenes rettigheter, plikter og risiko etter avtalen i forhold til leasinggjenstandens restverdi ved utløpet av denne perioden og avtalens innhold for øvrig.”

Bestemmelsen legger til grunn at de reelle forholdene vil være avgjørende vurderingen av hvem som eier gjenstanden. Slik sett er ligningspraksis og Lignings-ABC i tråd med det som er utgangspunktet etter lovbestemmelsene om avskrivningsrett, jf kapitel 3.3. I Utv 1982 s. 453 legger Skattedirektoratet i den videre redegjørelsen imidlertid til grunn at det får særlig betydning hva som skal skje ved utløpet av leasingavtalens minimumsperiode. Er det meningen at leier da skal bli eier anses han som eier også i leasingperioden. Motsvarende legges det til grunn at hvis han ikke har rett til å bli eier vil han ikke betraktes som skatterettslig eier i leasingperioden. Det er kun forhåndsavtalte rettigheter som spiller inn, slik at det ikke får betydning om leier kjøper leasingobjektet ved leasingperiodens utløp, med mindre dette har vært avtalt eller forutsatt fra avtaleinngåelsen. Samtidig gjøres det unntak for situasjoner der leier ikke skal bli eier, men hvor han har rett til å fortsette leieforholdet til ”nærmest symbolsk leie”. Dette synspunktet opprettholdes i Lignings-ABC hvor det legges til grunn at hvor leier har rett og plikt til å bli eier etter leasingperioden vil regnes han som skatterettslig eier av gjenstanden i leasingperioden. Ligningspraksis synes etter dette å legge til grunn en mer formell betraktningssmåte enn det som er utgangspunktet etter skattelovens bestemmelser om avskrivningsrett. Samtidig gir Lignings-ABC imidlertid også uttrykk for at leier skal anses som eier i leasingavtaler der leasingobjektet har liten eller ingen restverdi ved leasingavtalens utløp. Dette skiller seg fra det som ligningspraksis og de andre eksemplene i Lignings-ABC legger til grunn, ved at det legges vekt på selve leasingperioden, og ikke hva som skal skje etter denne. Den foreliggende standardavtale gjelder restverdileasing. Vurderingstemaet vil etter Lignings-ABC derfor være hvorvidt gjenstanden har tilstrekkelig stor verdi ved utløpet av leasingavtalen. Det synes derfor uklart hvilken løsning ligningspraksis taler for – skal det legges vekt på hvor mye verdi gjenstanden mister i løpet av leasingperioden eller hva som skjer etter utløpet av denne? Ut fra det ovenstående synes ligningspraksis sin vurdering av leasingavtalen å legge et mer formelt eierbegrep til grunn enn det som er lovens utgangspunkt, samtidig som ligningspraksis ikke synes å være entydig. Disse to forhold reiser spørsmål ved betydningen av administrativ praksis innenfor leasing.

5.10.2 Betydningen av administrativ praksis

Rettspraksis har lagt betydelig vekt på administrativ praksis. Særlig i saker der lovteksten er uklar kan det være relevant å se hen til hvordan lang og fast ligningspraksis har anvendt bestemmelsen. Det er blant annet kommet til uttrykk i Rt.

1973 s. 87 hvor Høyesterett legger avgjørende vekt på 50-år lang ligningspraksis ved tolking av en lovbestemmelse der både ordlyd og formål var uklart.

I Rt. 1987 s. 729 legger Høyesterett avgjørende vekt på ligningspraksis ved vurderingen av fradragsrett for rentedelen i avbetalingstillegg. Dette på tross av at den realøkonomiske vurderingen tilsa en annen avgjørelse. Førstvoterende trakk imidlertid fram at ligningspraksis var utslag av en ”plausibel forståelse av loven”. Samtidig var ligningspraksis langvarig, konsekvent og velkjent.

Ligningspraksis rundt leasing ligger som vist ovenfor innenfor en plausibel forståelse av loven. I teorien har det blitt lagt til grunn at denne har vært av et slikt omfang at tidsperspektivet har spilt mindre rolle.³² Ved at Lignings-ABC oppstiller regel om at leier kan anses som eier hvis det er lav eller ingen restverdi på gjenstanden, kan det imidlertid stilles spørsmål ved om ligningspraksis er tilstrekkelig fast og konsekvent til at den kan sies å bygge på en ”bevisst vurdering fra ligningsmyndighetenes side”.³³ I utgangspunktet er det mindre grunn til å legge vekt på praksis som ikke bygger på en grundig vurdering, av den grunn at mer tilfeldige løsninger ikke bør få betydning for rettstilstanden.³⁴ På den annen side synes rettspraksis å gi uttrykk for at ligningspraksis som er konsekvent bør kunne få betydning selv om den ikke bygger på grundig vurderinger, så lenge praksis bygger på et klart utgangspunkt slik at rettstilstanden likevel synes klar.³⁵ Samtidig synes det uklart i hvilken grad ligningspraksis blir lagt til grunn i leasingavtaler ved at disse utformes i tråd med de formelle synspunktene eller om de utformes slik at restverdien får betydning. Den foreliggende avtalen antas å være representativ for leasingavtalen i en sale and lease back transaksjon. Det er ut fra kontrakten imidlertid ikke mulig å avgjøre hvorvidt restverdien er stor eller liten. Det

³² Se Matre, Hugo *Klassifisering av leasingavtaler* Skatterett 1991 s. 252

³³ Se Rt 1998 s. 811, (Smuk-dommen)

³⁴ Se Zimmer, Fredrik *Lærebok i skatterett*, Oslo 2001, s. 46

³⁵ Se Rt. 2001 s. 1444 (Skøyen Næringspark) hvor Høyesterett uttaler: ” Nå er det vel mye som taler for at dette ikke skyldes en bevisst overveielse fra ligningsmyndighetene, men er et resultat av at de fleste bedrifter ligned i samsvar med påstanden. Jeg finner likevel å burde legge vekt på denne praksis når den må anses for å ha sitt utgangspunkt i en klar standpunkttagen fra Finansdepartementets side.”

avgjørende i forhold til ligningspraksis som rettskilde må imidlertid være at praksis uansett ikke fremstår som fast og langvarig. Selv om praksisen kan sies å være innenfor en naturlig forståelse av loven bygger den samtidig på formelle kriterier istedenfor å foreta en realøkonomisk vurdering. Ligningspraksis kan da ikke være avgjørende for hvem som regnes som skatterettslig eier.

Ved at ligningspraksis sin formelle betraktningmåte ikke kan legges til grunn vil lovens utgangspunkt om en konkret vurdering av de reelle eierbeføyelsene fortsatt være det avgjørende. Det må derfor ses på hvorvidt garantien / opsjonen vil bli utøvd.

5.10.3 Skal opsjonen utøves?

En opsjon kan etter dette i seg selv ikke være avgjørende i forhold til hvem som er skatterettslig eier. Det vil også måtte vurderes om opsjonen skal utøves. Dette vil være temaet i det følgende kapittel. Som nevnt gjelder kontrakten restverdileasing hvor det ikke kan legges til grunn at leier har en kjøpsopsjon. Da leasingavtaler på dette punkt vil kunne variere vil den videre framstillingen også inkludere avtaler der leier kan sies å ha kjøpsopsjon.

Ved vurderingen av om leasingselskapet vil gjøre opsjonen gjeldende legges det til grunn at økonomiske forhold vil være avgjørende. Leasingavtalen inngås som ledd i forretningsvirksomhet hvor målet er å generere mest mulig kapital ut av de investerte midler. Det kan derfor legges til grunn at leasingselskapet vil utøve opsjonen hvis det er økonomisk lønnsomt.³⁶

Et prinsipielt spørsmål er hvilken verdinorm som skal legges til grunn, gjenstandens høyeste salgsverdi eller den verdi gjenstanden har for den som utøver opsjonen. Da hensikten er å avgjøre hvorvidt opsjonen vil bli utøvd, legges det til grunn at den høyeste av disse vil være avgjørende idet det er den vedkommende kan oppnå.

Ved salgsoptjoner er utgangspunktet at hvis restverdigarantien er høyere enn den høyeste prisen som kan oppnås vil opsjonen bli utøvd. Er opsjonspris og den høyeste

³⁶ Se Matre, Hugo, *Inntektsbeskatningen ved leasingavtaler* Oslo 1991 s. 107

prisen som kan oppnås derimot sammenfallende kan dette vanskelig tas til inntekt i noen retning, idet det da er åpent om opsjonen vil bli utøvd. I den grad leier har interesse av å beholde leasingobjektet, kan det at markedspris og størrelsen på restverdigarantien er like synes tale for at leasingselskapet gjør restverdigarantien gjeldende. Dette er fordi leasingselskapet ikke har økonomisk interesse av å selge til andre og lojalitet i avtaleforholdet tilsier at leier får beholde gjenstanden. Ved kjøps- og forkjøpsopsjoner er derimot utgangspunktet at opsjonen kun vil bli gjort gjeldende hvis opsjonsprisen er lavere enn den høyeste prisen som kan oppnås. Kun da er det lønnsomt for den som har opsjonen å utøve denne.

Ved vurderingen av den enkelte avtale må opsjonsprisen imidlertid også vurderes i forhold til leien som betales i leasingavtalen. Har leien avveket fra det som er gjengs leie vil det kunne få betydning for opsjonen. En lav leie gjør at leier kan akseptere en høyere opsjonspris og tilsvarende kan høy leie gjøre at leasingselskapet likevel vil selge selv om opsjonsprisen er lav.

En vurdering av om opsjonen skal utøves synes etter dette å kunne være svært komplisert. Dette er fordi det på ligningstidspunktet må fastsettes skjønnsmessig hva markedsverdien på gjenstanden vil være på tidspunktet for utøvelse av opsjonen. Dette kan være komplisert hvis det ikke finnes en almen markedsverdi eller andre forhold gjør at den markedsverdi som finnes, ikke er representativ for det gjeldende leasingobjektet. I praksis brukes derfor prognoser i stor utstrekning i forhold til å avgjøre om opsjonene vil bli gjort gjeldende. Disse vil imidlertid ikke kunne ta høyde for alle forhold slik at opsjonene likevel ikke blir brukt, evt blir brukt, i tråd med prognosene.

Idet det er partenes mening som er vurderingstemaet, vil det ikke foreligge en materiell feil om opsjonen ikke blir utøvd, selv om dette på grunn av prognoser er lagt til grunn. Det kan likevel stilles spørsmål ved om avvik som er så betydelige at leasingavtalen må reklassifiseres får betydning for hvem som skatterettslig er eier. Idet det avgjørende er partenes mening, kan dette tale for ikke å endre klassifikasjonen. På den annen side kan dette synes feil, rett og slett fordi det er feil å legge en klassifikasjon som ikke er korrekt til grunn for den skatterettslige klassifikasjonen. I teorien legges imidlertid til grunn at dette vil føre til store praktiske problemer og at den opprinnelige klassifikasjonen derfor

må være avgjørende.³⁷ Samtidig legges det til grunn at idet grad partene på grunn av klassifikasjonen har fått fradrag eller blitt beskattet for forhold som ikke lenger er reelle, vil ligningen måtte endres.

Det legges etter dette til grunn at hvis det er økonomisk lønnsomt for partene å utøve opsjonen vil de gjøre dette. I den foreliggende kontrakten står det imidlertid intet om størrelsen på leien eller restverdigarantien, slik at det i forhold til denne kontrakten synes vanskelig å ta stilling til om opsjonene skal utøves.

5.11 Oppsummering

I det følgende vil jeg oppsummere det som foreløpig er fremkommet ved vurderingen av kontrakten, før jeg ser nærmere på avskrivingsretten slik rettspraksis har behandlet den.

Skattelovens bestemmelser om avskrivningsrett bygger som nevnt på en vurdering av hvem av partene som har de privatrettslige eierbeføyelsene. Ligningspraksis synes å bygge på en presumsjon for at leasing er leie. Som vist bygger ligningspraksis imidlertid i for stor grad på et formelt utgangspunkt, hvor det avgjørende er hva som skal skje med leasingobjektet etter utløpet av leasingperioden. Ligningspraksis er samtidig noe uklar slik at denne ikke kan sies å ha avgjørende betydning i forhold til om lovbestemmelsenes utgangspunkt skal fravikes. Imidlertid er leasingavtalen utformet som en leiekontrakt, slik at den i seg selv peker i retning av at leasingselskapet har avskrivningsrett. Samtidig synes det også å være en presumsjon for dette i annen lovgivning.

Framstillingen har på den annen side vist at eierbeføyelsene til en viss grad er delt mellom partene. Leier har begrenset disposisjonsrett, men uten at leasingselskapet får økt sin disposisjonsrett tilsvarende. Leier sin disposisjonsrett er imidlertid mindre enn i vanlige kjøp- og leieforhold. I forhold til den rettslige disposisjonsretten er denne for en stor del lagt ”død” slik at ingen av partene kan disponere til skade for den andre parten.

³⁷ Se Matre, Hugo *Klassifikasjon av leasingavtaler* i *Skatterett* 1991 s. 260

Ved at leier samtidig har begrenset faktisk rådighet synes dette å peke i retning av at leasingavtalen kan være å betrakte som et lån.

Avtalen er kortere enn gjenstandens økonomiske levetid. Dette taler mot å anse leasingkontrakten som kjøp, idet avtalens form samtidig er slik at gjenstanden ved avtalens slutt skal tilbake til leasingselskapet. Dette peker derfor i retning av at leasingavtalen er lån eller leie.

Under fremstillingen av betalingsforpliktelsene og misligholdbestemmelsene ble det klart at leier gjennom kontrakten bærer all risikoen for uforutsette verdiøkninger og verdisingninger. Samtidig er leasingselskapet garantert å få det beløpet partene på forhånd har blitt enige om ved at leier ved mislighold må levere tilbake gjenstanden og betale forfalte leierterminer og ikke-forfalte fremtidige leierterminer. Selskapet synes derfor ikke å ha noe risiko for gjenstanden.

Gjennom restverdigarantien har leasingselskapet på den annen side rett til å selge leasingobjektet til andre hvis han kan oppnå en høyere pris ved utløpet av leasingavtalen, uten at leier har på differensen mellom oppnådd pris og garantert restverdi. Leasingselskapet har dermed beholdt en viktig eierbeføyelse – retten til overskudd. Gjennom garantien har leasingselskapet samtidig imidlertid ingen risiko for gjenstanden idet han uavhengig av eventuelt verditap eller andre hendelser som gjør at leasinggjenstanden blir mindre verdt vil få den garanterte restverdien. Han synes da ikke å ha risiko for oppofrelse.

Som vist i det rettslige utgangspunktet er avskrivninger en del av fradragbestemmelsene og man gis fradrag for tap man har hatt. Ved avskrivninger er det ikke et krav om at gjenstandene må ha mistet verdi det enkelte år, men gjenstandene må forbrukes i en inntektsskapende prosess. Dette kan peke i retning av at risikoovergang må få særlig betydning i forhold til hvem av avtalepartene som har avskrivningsrett.

5.12 Regnskapsrettslig behandling

Ved vurderingen av hvem som skal anses som eier vil den regnskapsrettslige behandlingen av avtalen kunne være et moment idet sktl. § 14-4, 2. ledd bestemmer at den regnskapsmessige periodiseringen er utgangspunktet for beskatning av næringsdrivende. Hvis en annen løsning følger av de skatterettslige reglene vil disse imidlertid måtte gå foran.

I Foreløpig norsk regnskapsstandard for leieavtaler fra november 2000 står det i punkt 20 om leieavtaler:

”En leieavtale klassifiseres som finansiell eller operasjonell i samsvar med avtalens reelle innhold. Dersom det vesentligste av økonomisk risiko og kontroll knyttet til det underliggende leieobjekt er gått over på avtalen klassifiseres avtalen som finansiell og tilhørende eiendeler og forpliktelser balanseføres. Andre leieavtaler klassifiseres som operasjonelle.”

Løsøre gjenstander som er leaset skal etter dette regnskapsføres hos leier hvis han har den vesentligste av økonomisk risiko og kontroll. Som vist i framstillingen ovenfor har leier den alt vesentligste økonomiske risiko for gjenstanden i leasingperioden. Dette kan tale for at leasingavtalen skal balanseføres hos leier.

Også i forhold til den regnskapsrettslige behandlingen må det imidlertid sees hen til hva som skjer med leasingobjektet ved avtalens utløp. Som vist ovenfor har leier ingen rett til å bli eier av gjenstanden. Med mindre det legges til grunn at leier har garantert for restverdien og at leasingselskapet vil utøve denne opsjonen vil leasingavtalen hos leier være operasjonell. Leasingavtalen skal da ikke balanseføres, men leieutgiftene føres i driftsregnskapet. I forhold til leasingselskapet er dette imidlertid sikret restitusjon av sin investering så lenge restverdien er garantert, uavhengig av om dette skjer av leier eller annen. Leasingavtalen er derfor finansiell i forhold til leasingselskapet og skal derfor balanseføres hos denne. Regnskapsrettslig er det derfor ikke symmetri i den behandlingen av leasingavtalen. Det synes derfor vanskelig å se at regnskapsføringen peker i retning av en bestemt skatterettslig klasifikasjon.

5.13 Rettspraksis vedrørende risiko for oppofrelse

I siste halvdel av 1990-tallet ble det avsagt tre rettsavgjørelser som har relevans i forhold til betydningen av at kjøper av en gjenstand er sikret restitusjon av

kjøpssummen. De tre dommene gjaldt alle kommandittister sin rett til fradrag for avskrivninger etter de dagjeldende reglene om bruttoligning. Høyesterett la i forhold til avskrivningsretten avgjørende vekt på om kjøper av andelene hadde fått avskrivningsrett. Jeg vil i det følgende behandle disse dommene. Høyesteretts uttalelser om betydningen av risiko vil særlig bli knyttet opp til Scott Management-dommen idet denne fremstår som den grundigste av dommene.

5.13.1 Libæk og Nopec-dommene

I Rt. 1996 s. 1256 (Libæk-dommen) behandlet Høyesterett spørsmålet om kjøpere av andeler i kommandittselskaper kunne anses som eiere av andelene når de hadde fått tilbakekjøps- / omsetningsgaranti fra selger som innebar at de var sikret tilnærmet full restitusjon av sin investering. Ligningsmyndighetene vurderte de foreliggende avtalene rundt kjøpet slik at kommandittistene var fritatt for stort sett all normal økonomisk risiko i prosjektet, selv om man så bort fra gjenkjøpsgarantien fra selgeren. Kjøperne kunne dermed ikke anses som skattemessig eiere med rett til avskrivning.

Ligningsmyndighetene begrunnet dette med at lånene kommandittselskapet hadde tatt opp for å finansiere skipet som kommandittselskapet hadde som formål å bygge, var sikret gjennom et bareboat-certeparti med selger. Ligningsmyndighetene hevdet at transaksjonene var formålsløse utover de skattemessige hensyn, og at de sett i sammenheng reelt sett innebar en gunstig finansieringsordning for skipet, der kommandittistene var lånegivere.

Høyesterett tok imidlertid ikke direkte stilling til hvorvidt gjenkjøps- og omsetningsgarantiene i seg selv var tilstrekkelig til å begrunne gjennomskjæring slik at skattyter ikke kunne anses som skatterettslig eier i forhold til avskrivningsreglene. Det ble imidlertid forutsatt at garantiene ikke var til hinder for å anse KS-kjøperne som skatterettslige eiere, idet Høyesterett la til grunn at de eventuelt kunne få fradrag for differensen mellom det investerte beløp og summen på opsjonene. Høyesterett la derimot stor vekt på at kjøperne ikke hadde overtatt risikoen for verdioppofrelse og derfor ikke kunne sies å ha avskrivningsrett.

I Rt. 1996 s. 1270 (Nopec-dommen) var kjøper av kommandittandeler tilsvarende sikret gjennom gjenkjøps- og omsetningsgarantier og ville ved utøvelse av disse få tilbake

96,5% av opprinnelige kjøpssum. Høyesterett viste til begrunnelsen i Libæk-dommen og fant at kjøperne ikke hadde krav på avskrivningsfradrag.

5.13.2 Scott Management-dommen

Rt. 1998 s. 46 (Scott Management-dommen) gjaldt også en avtale hvor kjøper av kommandittandeler ikke var blitt ansett som skatterettslig eier på grunn av opsjonsavtaler som reduserte risikoen for kjøper. Ligningsmyndighetene mente at det var inngått en avtale om tidsbegrenset opsjon som ga kjøperen rett til å selge andelen tilbake til selger. Gjennom denne opsjonen mistet avtalene sin karakter av å være reelle erverv slik at skattyteren ikke kunne sies å ha blitt eier av gjenstanden. Dermed mente ligningsmyndighetene at han ikke hadde krav på avskrivninger. Subsidiært mente ligningsmyndighetene at dersom skattyter var å anse som skatterettslig eier kunne han ikke gis avskrivningsrett. Dette var fordi han gjennom opsjonsavtalene var sikret tilnærmet full dekning av det investerte beløp slik at han ikke hadde risiko for oppofrelse.

Ved behandlingen av avskrivningsspørsmålet viser førstvoterende til Libæk-dommen hvor Høyesterett uttalte at:

”Skattemessig anses driftsmidler for denne del å være ervervet av kommandittisten som eier. Av denne posisjonen følger imidlertid ikke, slik de ankende parter prinsipalt gjør gjeldende, at kommandittisten uten videre har avskrivningsrett. Han må oppfylle lovens alminnelige vilkår for inntektsfradrag ved avskrivning”

Høyesterett gir her uttrykk for at det at skattyter er eier ikke i seg selv er tilstrekkelig til at han kan innrømmes avskrivningsrett. Dette kan synes som en innskrenkende tolkning av bestemmelsen ved at eierposisjon ikke i seg selv er begrunnelse nok til å få avskrivningsrett. Dette er fordi hovedkravet i § 14-30 (daværende § 44) er at skattyter har ervervet gjenstanden. Det gjør han når han etter de privatrettslige reglene regnes som eier. På den annen side er begrunnelsen for fradragsreglene at skattyter skal få fradrag for verdier han har oppofret. Høyesterett uttalte om dette:

”Avskrivningsrett er, som herredsretten i vår sak sier, begrunnet i at eieren har risikoen for driftsmidlets verdireduksjon gjennom dets anvendelse til inntektservelse. Er eieren ved ervervet sikret å få sin investering ubeskåret tilbake, for eksempel ved tilbakesalg til selgeren eller til en tredjemann til samme

pris som driftsmiddelet ble kjøpt for, foreligger det ingen slik risiko. Da kan eieren ikke ha rett til inntektsfradrag for avskrivning.”

Høyesterett trekker her fram at avskrivningsreglene, som resten av fradragsreglene, er begrunnet i at skattyter har oppofrelse, eller har risikoen for slik oppofrelse, ved bruk av gjenstanden. I den grad skattyter er sikret mot risikoen for slik oppofrelse vil begrunnelsen for avskrivningsretten falle bort. I Scott Management-dommen presiserer førstvoterende dette videre ved å uttale:

”For at en økonomisk oppofrelse skal kunne begrunne avskrivningsfradrag på eierens hånd, må oppofrelsen være knyttet til verdiforringelsen på driftsmiddelet ved slit og elde. Dette følger etter min mening direkte av sktl. § 44 første ledd bokstav c sammenholdt med § 44, innledningen.[...] Når kommandittisten i vår sak gjennom opsjonserklæringene var sikret tilnærmet full restitusjon av sin investering – kostprisen på skipsandelene – vil verdiforringelse for slit og elde ikke oppstå på hans hånd ”

Høyesterett legger her til grunn at oppofrelse som skyldes annet enn at gjenstanden forbrukes ikke vil gi avskrivningsrett. I den grad eieren er sikret å få tilbake hele, eller tilnærmet hele prisen som er betalt for gjenstanden, vil han ikke oppofre noe ved verdiforringelse på gjenstanden. Dermed vil han heller ikke ha krav på avskrivningsfradrag. Høyesterett synes her å legge stor vekt på i hvilken grad andelskjøperen gjennom avtalen har utsatt seg for risiko for tap. På grunn av opsjonene har kjøper ingen risiko for hva som skjer med gjenstanden. Samtidig vurderes det ikke hvorvidt opsjonen vil bli utøvd. Høyesterett legger vekt på at det finnes en opsjon, men går ikke inn og vurderer om den skal utøves. Dette antas å være fordi avtalen er inngått som ledd i forretningsvirksomhet. I forretningsvirksomhet er det sentrale å generere mest mulig kapital av det som er investert. Hvorvidt opsjonen utøves eller ikke vil avhenge av hva som genererer mest kapital. Skattyter vil imidlertid uansett være sikret restitusjon av det investerte beløp. Dermed vil han ikke ha risiko for oppofrelse. I Libæk og Nopec-dommen var kjøper sikret restitusjon av 94% og 96,5% av kjøpssummen og de var dermed sikret ”tilnærmet full restitusjon”. Tilsvarende var kjøper i Scott Management saken sikret å få tilbake nærmere 100% av kjøpssummen slik at også dette var ”full restitusjon”.

5.14 Konklusjon

Høyesterett legger i dommene om avskrivningsrett for kjøpere av KS-andeler avgjørende vekt på hvem av partene som har risiko for oppofrelse. Dommene omhandler imidlertid kjøp av KS-andeler og vil derfor ikke være direkte overførbare i forhold til leasingavtaler. På den annen side er det sentrale i dommen at det ved vurderingen av hvem som har avskrivningsrett skal legges avgjørende vekt på hvem som har risikoen for oppofrelse på grunn av verdiforringelse på leasingobjektet.

I fremstillingen ovenfor har jeg vist at leier er forpliktet til å betale leie uavhengig av om gjenstanden kan benyttes eller ikke. Samtidig er leasingselskapet gjennom restverdigarantien sikret mot verditap på gjenstanden. Leasingselskapet kan derfor ikke sies å ha risikoen for oppofrelse og kan derfor ikke ha avskrivningsrett på leasingobjektet.

Samtidig gjelder avtalen en restverdiavtale hvor leasingselskapet gjennom leie og restverdi vil få tilbake hele sin investering, slik det er kommet til uttrykk i kontraktens § 5. Dommene gjelder også avtaler hvor kjøper får igjen mer enn 94% av sin investering. Dette kan reise spørsmål ved situasjonen hvor leasingselskapet ikke er sikret ”tilnærmet full restitusjon av sin investering”. Høyesterett går ikke inn på situasjonen hvis opsjonsprisen ligger betydelig lavere enn kostpris, idet dette ikke er nødvendig for resultatet i dommene. I Libæk-dommen åpner Høyesterett for at kjøperne etter andre regler enn avskrivningsbestemmelsene kan få fradrag for differensen mellom kostpris og det de kunne få igjen ved utøvelse av opsjonene. Dette blir imidlertid ikke behandlet i Scott Management-dommen. Rettsteorien åpner imidlertid for at det bør kunne gis avskrivningsfradrag også for denne differensen.³⁸ Hvis leasingselskapet kun er sikret å få tilbake deler av sitt investerte beløp foreligger det risiko for oppofrelse av deler av beløpet. Avskrivningsreglene gir fradrag for risiko for oppofrelse. Etter min oppfatning synes teorien å gi uttrykk for det riktige synspunktet slik at leasingselskapet bør kunne få avskrevet det beløpet som det knytter seg risiko til.

³⁸ Se Zimmer, Fredrik (red.) *Bedrift, selskap og skatt* Oslo 2001 s. 121

6 Hvem er eier av gjenstanden?

6.1 Innledning

Som vist under behandlingen av det rettslige utgangspunktet er det etter fradragsreglene en forutsetning at skattyter etter det underordnede forhold har tilknytning til oppofrelsen for å kunne få fradrag. Ved avskrivningsbestemmelsene har dette kommet til uttrykk ved at kun eier av gjenstanden har avskrivningsrett. I en sale and lease back transaksjon skjer det et formelt salg fra leier til leasingselskapet og deretter leases gjenstanden tilbake. Som vist ovenfor har leier gjennom leasingavtalen beholdt mange eierbeføyelser, og har risiko for oppofrelse. Dette kan reise spørsmål ved om leasingselskapet har blitt eier av gjenstanden.

Flere av de forhold som er påpekt i leasingavtalen vil kunne være relevante i vurderingen av hvem som er eier. Her viser jeg til den tidligere fremstillingen av avtalen og nøyer meg med å kommentere i hvilken retning de peker i forhold til eierretten. Terminologien peker i retning av at transaksjonen er formelt salg. At leasingavtalen er utformet som restverdileasing og at gjenstanden skal tilbake til leasingselskapet peker i samme retning. På den annen side peker disposisjonsretten og risikoen for oppofrelse i retning av at leier fortsatt er eier.

6.2 Vurdering av transaksjonen som helhet

Sale and lease back transaksjonen består av to avtaler; en salgsavtale og en leasingavtale. Det kan derfor reises spørsmål ved om det medfører noen forskjell hva gjelder avskrivningsretten om transaksjonen skal vurderes samlet eller om avtalene skal vurderes enkeltvis.

I henhold til sktl § 14-30 må det vurderes hvordan partene gjennom transaksjonen fordeler de privatrettslige eierbeføelsene. Idet både salgsavtalen og leasingavtalen inngår som en del av en transaksjon kan det hevdes at avtalene må vurderes samlet. Dette er blant annet fordi avtalene inngås mellom samme parter og gjelder samme

gjenstand. I Utv. 1998 s. 227 vurderer Sentralskattekontoret for Storbedrifter den skattemessige behandlingen av en sale and lease back transaksjon over landegrensene. Sentralskattekontoret legger først til grunn at det avgjørende er den økonomiske realiteten i avtalen, i tråd med vurderingstemaet for avskrivningsbestemmelsene. Deretter legges det til grunn at:

”Dersom de inngåtte avtalene vurderes i sammenheng, noe Sentralskattekontoret for storbedrifter anser som det naturlige utgangspunktet ved den skatterettslige klassifiseringen, [...]”

Sentralskattekontoret legger her til grunn at salgavtalen og leasingavtalen må vurderes i sammenheng ved behandlingen av den skatterettslige klassifikasjonen. Da dette er i tråd med skatterettens utgangspunkt om at de reelle forholdene skal legges til grunn for beskatningen, tas det i den videre framstillingen utgangspunkt i at avtalene som inngår i transaksjonen må vurderes samlet.

6.3 Vederlaget ved salgavtalen

Sktl § 9-2 definerer realisasjon som ”overføring av eiendomsrett mot vederlag”. Imidlertid sies det ikke noe mer om størrelsen på vederlaget. Det legges imidlertid til grunn at det må ytes fullt vederlag for at noe skal kunne regnes som realisasjon. I den grad vederlaget fraviker fra et vanlig vederlag, det vil normalt si markedspris (den prisen gjenstanden kan selges for – evt anvendelsesverdi hvis salgsverdi ikke kan beregnes), kan dette tale for at vederlaget reellt sett er lån.

6.4 Partenes formål

Ved vurderingen av hvem som er eier av objektet vil det være et moment hvorvidt partene har ment å overføre eiendomsretten, eller om de kun har ment å overføre en sikkerhetsrett.

Hvorvidt partene ønsker at eiendomsretten skal gå over eller ikke vil imidlertid være avhengig av andre regler som spiller inn i forhold til hva som er økonomisk lønnsomt. I dag er det visstnok et poeng for mange bedrifter som leaser gjenstander ikke å være eier av gjenstanden, mens det var motsatt tidligere.³⁹ Dette kan således peke i retning av at transaksjonen innebærer at leasingselskapet eier leasingobjektet.

³⁹ Se Haraldsen, Jan Fr. *Leasing med restverdi – salgspant eller utleie?* Lov og rett nr 5 2002 s. 299

6.5 Rettsvern

Ved vurderingen av om leasingselskapet har blitt eier av gjenstanden vil det være av interesse om han har fått rettsvern for sitt erverv. Bestemmelsen om avskrivningsrett leger opp til en helhetsvurdering av om leasingselskapet har blitt eier. I denne vurderingen vil det kunne være relevant hvordan kjøpsavtalen vurderes på andre rettsområder. Her vil panterrettslige problemstillinger kunne være interessante. Hvis leasingavtalen panterrettslig betraktes som salg på avbetaling vil det kunne være et moment som taler for at leier har avskrivningsrett. Tilsvarende vil det motsatte kunne tale for at leasingselskapet har avskrivningsrett. Den nærmere betydningen av den panterrettslige betydningen behandles nedenfor.

6.5.1 Betydningen av rettsvern

Det avgjørende i forhold til om eierretten skatterettslig kan sies å ha gått over vil være forholdet mellom partene. Dette er fordi det avgjørende ved avskrivningsreglene som tidligere vist er hvem av partene som har de vesentligste eierbeføyelsene.

Bestemmelsene om rettsvern er ikke ment å få betydning i en ordinær avvikling av sale and lease back transaksjonen. På den annen side vil hvem av partene som har rettsvern kunne være et moment som kan kaste lys over partenes mening. Dette er fordi det må kunne legges til grunn at den som er eier ønsker at retten skal stå seg ved konflikt.

Rettsvernet kan på denne måten sies å være relevant idet det kan være et moment ved vurderingen av hvem som er skatterettslig eier.

6.5.2 Panterrettslig utgangspunkt

Panteloven § 3-22, annet ledd, 1. og 2. punktum lyder:

”Leieavtale eller lignende avtale som i realiteten tjener til å sikre et avhendelsesvederlag, ansees som en avtale om salg og salgspant hvis det er meningen at leieren skal bli eier av tingen etter å ha betalt et visst antall leierterminer. Selv om det ikke er meningen at leieren skal bli eier eller ha rett til å bli eier, gjelder bestemmelsene i §§3-15 til 3-20 tilsvarende.”

Problemstillingen er hvorvidt bestemmelsen omfatter sale and lease back gjennom restverdileasing. Hvis restverdileasing betraktes som salg på avbetaling, må leasingselskapet ved realregistrerbart løsøre tinglyse avtalen for at selskapets rett skal stå seg ved konflikt. I en sale and lease back transaksjon med vanlig løsøre vil leasingselskapet i utgangspunktet ikke ha rettsvern, fordi salgspant må være avtalt ved overlevering mens leier i en sale and lease back hele tiden sitter med leasingobjektet.⁴⁰ Betraktes en avtale om restverdileasing som leie behøver leasingselskapet ikke gjøre noe for å få rettsvern, idet leieavtaler har rettsvern ved konflikt.

6.5.3 Axus-kjennelsen

Høyesterett behandlet i den såkalte Axus-kjennelsen spørsmålet om rettsvern ved restverdileasing av motorvogn⁴¹. Konkursboet hevdet at avtalen om restverdileasing tjente til å sikre avhendelsesvederlag. Transaksjonen var ikke tinglyst, og konkursboet mente det derfor hadde krav på bilene. Eier av motorvognene hevdet at leasing kun var leie og dermed ikke omfattet av panteloven, slik at eier hadde rettsvern for motorvognene. I forhold til panteloven § 3-22 annet ledd sa Høyesterett at det avgjørende er om den økonomiske realitet gjør at restverdileasing må likestilles med salgspant. Om denne vurderingen uttalte Høyesterett:

”Og ved denne vurderingen vil det sentrale være om leieavtalen tjener til å sikre et fullt avhendelsesvederlag – eller utleiers kostpris om man vil.”

Høyesterett sluttet seg altså til det som teorien har oppstilt som det sentrale vurderingstemaet i forhold til om leasing omfattes av panteloven. Høyesterett går således inn og vurderer de økonomiske realitetene i avtalen.

Høyesterett påpeker at det er selve leieavtalen som må tjene til å dekke tilnærmet fullstendig avhendelsesvederlag. Leien dekket kun rundt en tredjedel av det leasingselskapet hadde betalt for bilen. Resten skulle dekkes gjennom restverdigaranti fra leverandør. Høyesterett mente at denne garantien, som var stilt av leverandøren, ikke kunne få betydning for forholdet mellom leasingselskapet og leier. Dermed kunne

⁴⁰ Se Panteloven § 3-17 første ledd, 1. punktum – det såkalte samtidighetsprinsippet.

⁴¹ Rt 2001 s. 295, også kalt Restverdi-kjennelsen

transaksjonen ikke sies å tjene til å dekke avhendelsesvederlag. Transaksjonen ble derfor betraktet som leieforhold. I leieforhold behøver utleier ikke tinglyse sin rett for å ha rettsvern.

6.5.4 Betydningen av Axus-kjennelsen

Høyesterett pekte som nevnt på at leasingavtalen må vurderes uten restverdigarantien. Da denne er sikret gjennom en avtale mellom leasingselskapet og leverandøren som leier ikke har noe med, synes dette naturlig.⁴² I den grad kostprisen for motorvognene ikke amortiseres gjennom leiebetalingene synes det da vanskelig å betrakte leasingavtalen som salg på avbetaling. I den foreliggende avtalen kan det imidlertid avtales at leier kan ha solidaransvar for restverdien. Dette reiser spørsmål ved om den foreliggende leasingavtalen panterettslig må behandles annerledes, idet en slik garanti fra leier kan innebære at leasingavtalen faller inn under panteloven § 3-22. Det synes ikke å ha vært saker for retten som har tatt stilling til dette problemet.⁴³

I Axus-kjennelsen ga Høyesterett uttrykk for at det avgjørende er om leasingavtalen er av en slik art at den økonomiske realitet er slik at leieformen bør likestilles med salgspant.

Ved denne vurderingen må det først tas stilling til om leasingtransaksjonen er av en slik art at det er meningen at leier skal bli eier. Det må derfor vurderes hvorvidt leier har en kjøpsopsjon. Denne vurderingen synes å sammenfalle med den skatterettslige behandlingen av restverdigarantien.⁴⁴ Som vist i kapitel 5.10 er det vanskelig å karakterisere garantien som en kjøpsopsjon idet leier ikke har en ubetinget rett til å bli eier av leasingobjektet. Leasingavtalen synes derfor ikke å skulle overføre eiendomsretten til leier.

⁴² Se Haraldsen, Jan Fr. *Leasing med restverdi – salgspant eller utleie?* Lov og rett nr 5 2002 s. 302

⁴³ I konkursboet til ITWorks AS er det oppstått uenighet rundt eiendomsretten til datautstyr omfattet av sale and lease back med restverdigaranti. Denne er imidlertid enda ikke kommet for retten.

⁴⁴ Se Haraldsen, Jan Fr. *Leasing med restverdi – salgspant eller utleie?* Jussens Venner 2002 s. 301

Selv om det ikke er meningen at leier skal bli eier bestemmer panteloven § 3-22, 2. ledd, annet punktum at leasingavtalen må følge reglene for rettsvern i § 3-15 til 3-20. Leasingavtalen kan sies å dekke et avhendelsesvederlag. Som vist ovenfor er det i denne vurderingen i utgangspunktet kun leasingavtalen isolert som er interessant. I Axus-kjennelsen gir Høyesterett uttrykk for at leien i leasingavtalen må dekke ”tilnærmet fullt avhendelsesvederlag”. Det synes imidlertid å være noe uenighet om den ”vesentligste delen av kostprisen er tilstrekkelig”, eller om minst 90% av kostprisen må dekkes inn gjennom leien i leasingavtalen.⁴⁵ I denne kjennelsen var imidlertid garantien stilt av en annen enn leier.

Ved restverdileasing hvor leier har solidaransvar for restverdien synes det imidlertid unaturlig å kun ta leien med i denne vurderingen. Ved at leier garanterer for restverdien på leasingobjektet vil den økonomiske realiteten være som om han må betale leie i hele gjenstandens levetid. Dette kan skape en forventning hos leier om at han har rett til å kjøpe gjenstanden. En slik forventning synes imidlertid ikke tilstrekkelig til å si at leier har en kjøpsopsjon. Ved solidaransvar kan debitor velge hvem av skyldnerne han vil kreve.⁴⁶ Leier vil derfor måtte ha midler til dette. På den annen side vil det også måtte legges vekt på at leier gjennom kontrakten kun har solidaransvar, og at han derfor vil ha rett til å kreve eventuell utbetaling til leasingselskapet tilbake fra den som har stilt garantien. Da synes det vanskelig å hevde at leier vil yte fullt avhendelsesvederlag når han har krav på å få dette tilbake. Restverdigarantien synes derfor ikke å gjøre at panteloven § 3-22, 2. ledd, annet punktum kommer til anvendelse. Leasingavtalen behøver dermed ikke følge reglene i panteloven for å ha rettsvern.

6.5.5 Har Leasingselskapet fått rettsvern for sitt erverv?

Sale and lease back transaksjoner skiller seg fra tradisjonell restverdileasing ved at leasingobjektet hele tiden er i leier sin besittelse. Dette gjør at det kan reises spørsmål ved om leasingselskapet har fått rettsvern for sitt erverv. Hvis leasingselskapet ikke har fått rettsvern for kjøpet av leasingobjektet hjelper det lite at leasingtransaksjonen ikke behøver følge reglene i panteloven.

⁴⁵ Se Skoghøy, Jens Edvin A. *Lovreformer og nye avgjørelser innenfor panterett* Lov og rett 2001 536 og Haraldsen, Jan Fr. *Leasing med restverdi – salgspant eller utleie?* Jussens Venner 2002 s. 305

⁴⁶ Se Brækhus, Sjur *Omsetning og kreditt* 2, 2. utg. Oslo 1994 s. 186

Panteretten legger til grunn at en løsøre gjenstand må overleveres til kjøperen for at han skal få rettsvern for sitt erverv.⁴⁷ Idet leasing selskapet hele tiden sitter med leasingobjektet taler dette mot at leasing selskapet kan sies å ha fått rettsvern. Det synes imidlertid å være unntak fra denne regelen. I Rt. 1910 s. 231 ”Ku-dommen” forble gjenstanden hos selgeren og Høyesterett la da til grunn at salgsvartalen ikke innebar en reell og umiddelbar eiendomsovergang. Også i Rt 1912 s. 263 ”Jernskrap-dommen” forble gjenstanden som ble kjøpt fortsatt hos selger. Høyesterett la imidlertid vekt på at kjøper hadde risikoen for gjenstandene selv om de fortsatt var hos selger. Det ble da lagt til grunn at kjøper hadde fått rettsvern for sitt erverv. Dommene synes noe uklare og det er hevdet at begrunnelse og resultat ikke samsvarer. Teorien har imidlertid senere lagt særlig vekt på resultatet i dommene, og utfra dette argumentert for den såkalte interesselæren. Argumentasjonen har vært at overlevering ikke er nødvendig der det er i kjøpers interesse at gjenstanden forblir hos selger.⁴⁸ Samtidig har det blitt framhevet at overlevering er nødvendig i de tilfeller der faren for kreditorsvik er stor.⁴⁹

Overleveringskravet har imidlertid vært mindre omhandlet i forhold til sale and lease back transaksjoner. Krüger synes å mene at dette hindrer rettsvern ved sale and lease back.⁵⁰ Rettstilstanden i de andre nordiske landene synes derimot å variere; I Sverige er man skeptiske til slike transaksjoner og underkjenner det formelle salget fra leier til leasing selskapet fordi det ikke har skjedd noen overlevering.⁵¹ I Danmark er sale and lease back på løsøre derimot mer akseptert og man synes å godta at leasing selskapet har rettsvern.⁵²

I mangel på andre relevante rettskilder synes det nærliggende å se på hensynene bak rettsvernsreglene; notoritet og publisitet.

⁴⁷ Se Falkanger, Thor *Tingsrett* 4. utg. Oslo 1993 s. 508.

⁴⁸ Se Falkanger, Thor *Tingsrett* 4. utg. Oslo 1993 s. 510

⁴⁹ Se Lilleholt, Kåre, *Godtruerverv og kreditorvern* 3. utg. Bergen 1999, s. 194

⁵⁰ Se Sandvik, Tore, Krüger, Kai og Giertsen, Ole Johan *Norsk panterett* 2. utg. Bergen 1981, s. 365

⁵¹ Se SOU 1994:120 *Finansiell leasing av løs eendom*, s. 217

⁵² Se Gade, Poul *Finansiell leasing: leje og leasing af erhvervsløsøre* København 1997 s. 304 flg

Behovet for notoritet taler tradisjonelt for at rettsvernsakten må være klar og utvetydig slik at den kan etterprøves og at det kan konstateres når eier fikk rettsvern. I forhold til overlevering er dette imidlertid et lite hensiktsmessig middel for å etterprøving. Dette er fordi det er vanskelig å etterprøve tidspunktet og vanskelig å si noe om innholdet av disposisjonen.⁵³

Behovet for publisitet kan ivaretas ved at tingen fratras leier. Dette er fordi ingen i såfall ville kunne inngå avtaler med leier i tillit til at de ville kunne søke dekning i gjenstanden. Men, det at leier sitter med leasingobjektet vil heller ikke kunne tillegges for mye vekt idet han kan ha lånt den eller kjøpt den mot salgspant.⁵⁴ Det er vanskelig å se at dette skulle være mer beskyttelsesverdig enn ved en sale and lease back transaksjon. Særlig gjelder dette hvis leier har gjennomført salget på en slik måte at det kan etterprøves, for eksempel ved å ta det inn i omsetningsoppgaven.⁵⁵ I så fall vil jo notoriteten kunne sies å være tilstrekkelig sikret.

Videre kan det også trekkes fram at sale and lease back representerer en attraktiv finansieringsmåte for norske selskap. Gjennom slike transaksjoner vil de kunne generere betydelige midler utover driftsinntektene. På denne måten har vi sett at sale and lease back har blitt brukt i betydelig omfang innenfor shipping- og luftfartssektoren. Dette forsterkes ytterligere ved at transaksjonen heller ikke vil kunne hevdes å fremstå som en lite ønsket tilpassing til skattereglene eller som uthuling av skattegrunlaget.

På denne bakgrunn bør leasingselskapet i en sale and lease back transaksjon kunne sies å ha fått rettsvern for sitt erverv.

6.6 Dommene om avskrivning for kjøpere av KS-andeler

Dommene om avskrivningsrett ved kjøp av KS-andeler vil også kunne være av betydning for hvem av partene i transaksjonen som skal anses som skatterettslig eier. I Libæk- og Nopec dommene ble det ikke tatt direkte stilling til hvorvidt det at kjøperne

⁵³ Se Lillhold, Kåre *Legitimasjon, publisitet og notoritet*. Jussens Venner 1996 s. 69 - 98

⁵⁴ Se Lillhold, Kåre *Legitimasjon, publisitet og notoritet*. Jussens Venner 1996 s. 69 - 98

⁵⁵ Se Haraldsen, Jan Fr. *Leasing med restverdi – salgspant eller utleie?* Jussens venner 2002 s. 295 - 306

av KS-andelene ikke hadde risiko fikk betydning for om de kunne anses som skatterettslig eier. Det ble imidlertid forutsatt at det ikke spilte noen rolle, da førstvoterende la til grunn at kjøperne ville kunne få fradrag for oppofrelse knyttet til andelene, på tross av at de ikke hadde avskrivningsrett.

I Scott Management saken behandlet Høyesterett derimot spørsmålet om betydningen av at kjøper ikke hadde risiko for oppofrelse. Førstvoterende la til grunn at opsjonsavtalene på enkelte punkter skilte seg fra opsjonsavtalene i Libæk- og Nopec-dommen. Det ble pekt på at opsjonstiden var kortere og at avtalene sikret kjøperen ved en eventuell kapitalinnkalling før oppgjørstidspunktet. Det ble trukket fram at dette var forhold som kunne tale for gjennomskjæring av avtalen. Førstvoterende pekte imidlertid på at det var likhet mellom opsjonsavtalene på det mest vesentlige punkt ved at andelskjøperen var sikret tilnærmet full restitusjon av sin investering. Da dette ikke hadde ført til gjennomskjæring i de tidligere sakene, la førstvoterende til grunn at det heller ikke kunne føre til gjennomskjæring i denne saken. I behandlingen av gjennomskjæring trakk Høyesterett fram at kjøpet av andelene ikke utelukkende hadde et skatterettslig formål idet førstvoterende uttalte:

”Jeg finner imidlertid ikke å kunne se bort fra at Scotts kjøp av andeler også hadde et ordinært forretningsmessig formål.”

Dette er i tråd med det som rettspraksis ellers har lagt til grunn i forhold til at transaksjoner som også har ikke-skatterettslige formål vanskelig kan bli gjenstand for gjennomskjæring.⁵⁶

Ved at Høyesterett legger til grunn at det at kjøper er sikret ”tilnærmet full restitusjon av sin investering” ikke er tilstrekkelig til at han ikke anses som skatterettslig eier av gjenstanden, gis det samtidig uttrykk for at det skal mye til før den formelle eierposisjonen settes til side.⁵⁷ I den grad avtalen også har forretningsmessige formål synes det derfor vanskelig å sette avtalen til side, idet partene også må ha adgang til å avtale en annen risikofordeling enn det som er vanlig.

⁵⁶ Se Rt 1963 s. 478 (Siraco-dommen) og Zimmer, Fredrik *Lærebok i skatterett*, Oslo 2001, s. 56

⁵⁷ Se Almvik, Fred-Ove, Kristiansen, Vegard og Myklebust, Anders *Bedriftsbeskatning i praksis 2000* Moss, 2000 s. 419

6.7 Konklusjon

Ut fra den drøftelsen synes det uklart hvem som skal regnes som skatterettslig eier. Regnskapsretten peker i retning av at leasingselskapet har blitt eier idet leasingjenstanden balanseføres hos dette. Tilsvarende peker risiko for oppofrelse i retning av at leier fortsatt er eier. På den annen side synes det å kunne legges til grunn at partene i en sale and lease back transaksjon legger til grunn at det skal skje en overføring av eiendomsretten. Hvis det legges til grunn at leasingselskapet er eier, vil imidlertid ingen av partene ha avskrivningsrett. Leier fordi han ikke er eier og leasingselskapet fordi han ikke har oppofrelse. På den annen side vil avskrivningsrett kun være en av flere skatterettslige posisjoner som er relevant for en eier. I det transaksjonen også har et forretningsmessig formål ved at hensikten er å generere kapital til leier, og rettspraksis har lagt til grunn at manglende risiko for oppofrelse ikke er tilstrekkelig til ikke å anses som eier, synes det vanskelig å se bort fra det som antas å være partenes mening med transaksjonen. Det legges derfor til grunn at eiendomsretten til leasingobjektet er overført til leasingselskapet.

7 Sammenfatning

Sale and lease back transaksjoner består som tidligere nevnt av en salgavtale hvor den formelle eiendomsretten overføres til leasingselskapet og en leasingavtale hvor leier leaser gjenstanden tilbake. Ved vurderingen av hvem av partene som har avskrivningsrett må salgs- og leasingavtalen sees i sammenheng. Avgjørende vil være hvem av partene som har slik tilknytning til gjenstanden at parten kan regnes som eier og om denne parten har slik risiko for oppofrelse som avskrivningsbestemmelsene krever.

Som vist i fremstillingen innebærer den økonomiske realiteten i leasingavtalen at leier i leasingperioden fremstår som reell eier av gjenstanden. Dette er fordi han stort sett beholder de normale eierbeføyelsene og de begrensningene som legges på hans disposisjonsrett synes først og fremst begrunnet i leasingselskapet sitt behov for sikkerhet for de midlene som er stilt til leier sin rådighet. I forhold til leasingavtalen ble det imidlertid også trukket fram at denne likevel er å betrakte som en leieavtale idet restverdibestemmelsen ikke gir leier noen rett til å bli eier. I forhold til salgavtalen ble det vist i kapitel seks at det skal svært mye til før en salgavtale blir satt til side så lenge den også har et forretningsmessig formål. Med mindre det foreligger bestemte holdepunkter for at salgavtalen ikke er reell vil leasingselskapet derfor bli ansett som eier. Leasingselskapet oppfyller derfor avskrivningsbestemmelsenes krav om tilknytning. I forhold til kravet om oppofrelse ble det imidlertid pekt på at leasingselskapet ikke vil oppfylle dette hvis selskapet gjennom en restverdigaranti fra leier eller en utenforstående er sikret tilnærmet full restitusjon av sin investering. Sale and lease back transaksjonen synes derfor å kunne føre til at ingen kan sies å ha avskrivningsrett for leasingobjektet.

Partene i en sale and lease back transaksjon vil imidlertid ha store tilpasningsmuligheter innenfor dagens regelverk. Ved en konkret vurdering av den enkelte transaksjon vil en kunne komme til andre resultater. Leasingavtalen vil for eksempel kunne utformes slik

at leier kan sies å bli eier, eller leasingavtalen kan utformes slik at leasingselskapet har risiko for oppofrelse. I forhold til det siste alternativet vil selskapet da måtte ha en reell risiko for tap, noe som vil måtte dekkes inn gjennom høyere avanse og dermed et mindre attraktivt produkt. Hvis leasingavtalen utformes slik at leier vurderes som eier vil det skape problemer for leasingselskapets sin sikkerhetsrett. Det avgjørende i denne vurderingen er som vist under fremstillingen av rettsvern at leier ikke har rett til å bli eier eller at leien ikke kan sies å sikret avhendelsesvederlag. Den enkleste måten å redusere leasingselskapet sin risiko og samtidig sørge for rettsvern for leasingselskapet synes derfor å være gjennom restverdileasing. Ingen av partene vil da ha avskrivningsrett.

Kilder

7.1 Litteraturliste

- Adlercreutz, Axel Finansieringsformers rättslige reglering 3. utg. Lund 2001
- Almvik, Fred-Ove, Kristiansen, Vegard og Myklebust, Anders *Bedriftsbeskatning i praksis 2000* Moss, 2000
- Almvik, Fred-Ove i *Cahiers de droit fiscal international - Tax treatment of hybrid financial instruments in cross-border transactions*, International Fiscal Association München 2000
- Bergsåker, Trygve *Lærebok i pengekravsrett* 2. utg. Oslo 2001
- Brækhus, Sjur *Omsetning og kreditt 2* 2. utg. Oslo 1994
- Brækhus, Sjur *Leasing – et alternativ til kjøp på avbetaling med eiendomsforbehold* I: Lov og rett 1967 s. 385 - 415
- Eckhoff, Torstein og Helgesen, Jan. *Rettskildelære*. 5. utgave. Oslo, 2001.
- Eide, Erling *Rettsøkonomi for offentlig rett*. 2. utgave. Oslo, 1997
- Falkanger, Thor *Tingsrett* 4. utg. Oslo 1993
- Gade, Poul *Finansiell leasing: leje og leasing af erhvervsløsøre* København 1997
- Gjems-Onstad, Ole *Avskrivninger*, Oslo 1984
- Gulbrandsen, Egil *Juridisk leksikon* 7. utg. Oslo 1993,
- Haraldsen, Jan Fr. *Leasing med restverdi – salgspant eller utleie?* I: Jussens venner 2002 s. 295 - 306
- Leira, Oddvar *Noen ord om leasing og innteksskatt*. I: Lov og rett 1970 s. 442 - 454
- Lilleholt, Kåre, *Godtruerverv og kreditorvern* 3. utg. Bergen 1999
- Lilleholt, Kåre *Legitimasjon, publisitet og notoritet*. I: Jussens Venner 1996 s. 69 - 98
- Matre, Hugo *Inntektsbeskatning ved leasingavtaler* Oslo 1991
- Matre, Hugo *Klassifikasjon av leasingavtaler* I: Skatterett 1991 s. 242 - 269
- Ravnaas, Ernst m. flere *Utvikling i skattemyndighetenes syn på hvem som er eier av og har avskrivningsrett til et objekt* Oslo 1995
- Sandvik, Tore, Krüger, Kai og Giertsen, Ole Johan *Norsk panterett* 2. utg. Bergen 1981
- Skoghøy, Jens Edvin A. *Lovreformer og nye avgjørelser innenfor panterett* I: Lov og rett 2001 515 - 540
- Tvedt, Turid *Leasing og skatt – en tysk høyesterettsdom* I: Lov og rett 1970 s. 454 - 457
- Tvedt, Leiv H. *Bemerkninger om leasing* I Lov og rett 1971 s. 174 - 182
- Zimmer, Fredrik (red.) *Bedrift, selskap og skatt* 3. utg. Oslo 2000

Zimmer, Fredrik *Lærebok i skatterett* 4. utg. Oslo 2001

Wilskow, Petter Chr. (red) *Bedriftsbeskatning i praksis* Moss 1997

Voldbeck, Terje *Rederibeskatning i praksis* Moss 2000

7.2 Norske forarbeider

Ot.prp 41 (1986-87) Lov om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner
(Konkurransen på finansmarkedet)

NOU 1989: 14 Bedrifts- og kapitalbeskatningen – en skisse til reform

Ot.prp 35 (1990–91) Skattereformen 1992

Ot.prp nr 86 (1997-98) Ny skattelov

7.3 Utenlandske forarbeider

SOU 1991:81 Fastighetsleasing – sale and lease back

SOU 1994:120 Finansiell leasing av lös egendom

7.4 Avgjørelser

7.4.1 Retstidende

Rt. 1902 s. 604

Rt. 1910 s. 231 Ku-dommen

Rt. 1912 s. 263 Jernskrap-dommen

Rt. 1919 s. 562

Rt. 1920 s. 884 Continental og Theaterkaféen

Rt. 1963 s. 478 Siraco-dommen

Rt. 1971 s 337 Gulseth-dommen

Rt. 1973 s. 87

Rt. 1978 s. 60 Smestad-dommen

Rt. 1987 s. 729

Rt. 1992 s. 1263

Rt. 1995 s. 872 Eide-dommen

Rt. 1996 s. 1256 Libæk-dommen

Rt. 1996 s. 1270 Nopec-dommen

Rt. 1998 s. 46 Scott Management-dommen

Rt. 1998 s. 811, Smuk-dommen

Rt. 1998 s. 1425

Rt. 2001 s. 232

Rt. 2001 s. 282

Rt. 2001 s. 295, Restverdi-kjennelsen / Axis-kjennelsen

Rt. 2001 s. 1444 Skøyen Næringspark

Rt. 2002 s. 94

Rt. 2002 s. 747

7.4.2 Utvalget

Utv 1982 s. 453 Skattedirektoratet

Utv 1996 s. 633 Sandnes Herredsrett

Utv 1998 s. 227 Sentralskattekontoret for storbedrifter

Utv 1998 s. 287 Sentralskattekontoret for storbedrifter

8 Vedlegg

8.1 Standardavtale for restverdileasing av motorvogn Gjengitt med tillatelse fra Finansieringsselskapenes forening

LEASINGAVTALE MED RESTVERDI MOTORVOGNER

1. Leasingselskapets navn, adresse, tlf.nr., org.nummer
(nedenfor kalt eier)

2. Leiers navn, adr., tlf., fødsels-/org.nummer, kundenr. og evt. kontaktperson.
(nedenfor kalt Leier).

3. Leverandør do.

4. Leasingobjekt:
Merke: Type: Årsmoell: Chassisnr.: Reg.nr.:
.....
Ny: Brukt:

5. Bruksadresse:

6. Forsikring tegnes av i Max. egenandel

7. Leveringsdato Minimumsperiode:mnd. fra til

8. Total pris inkl. reg.omk. og mva, eks. årsavgift:

9. Rentesatser: Nom.: %, Eff.: %

10. Beregningsgrunnlag: Pris eks. mva:
+ inv.avg.

Investert beløp:
- innbytte/forskudd

Leieberegning grunnlag

11. Etableringsgeb.: + mva = (inkl.mva)
Tinglysning geb.: + mva = (inkl.mva)
Årsavgift: + mva = (inkl.mva)
belastes første terminleie..

12. Forskuddsleie kr. inkl. mva forfaller til betaling innen levering og betales av Leier til: Eier:
Leverandør:

13. Garantert restverdi: pr.:
Restverdien garanteres av:
Dersom leverandør eller annet salgsledd garanterer for restverdien, gjelder avtalens § 20.

Leier garanterer solidarisk med leverandør for restverdien: Ja Nei
For denne garantien gjelder avtalens § 21.

14. Leie i minimumsperioden pr. måned:
..... + term.geb.: + mva: = (inkl.mva)

Leiebeløpet forfaller til betaling første gang og deretter samme dato hver måned.

15. Maks. avtalt kjørelengde: pr.år. Pris pr. km. utover avtalt kjørelengde: + mva.

16. Sikkerheter:

17. Spesielle betingelser:

Avtalens bestemmelser er lest og vedtatt slik de fremgår ovenfor og på baksiden/eller eget vedlegg.

Sted/dato:

Sted/dato:

Sted/dato:

Leier

restverdigarantist

eier

8.2 Generelle betingelser til standardavtale om restverdileasing

GENERELLE BETINGELSER FOR LEASING AV MOTORVOGNER MED RESTVERDI

§ 1. Anvendelsesområde

Disse betingelser får anvendelse på foranstående leasingavtale for motorvogn med restverdi.

§ 2. Eiendomsrett

Motorvognen, herunder deler som sammenføres eller erstatter deler av motorvognen, er eiers eiendom. Eier har rett til å få dette tinglyst eller på annen måte offentlig registrert. Leier kan ikke selge, pantsette, fremleie eller på annen måte disponere rettslig over motorvognen uten samtykke fra eier.

Motorvognen må ikke bearbeides eller sammenblandes med egen eller annens eiendom eller forøvrig anbringes på en måte, f.eks. sammen med tilsvarende gjenstander beregnet for salg, som gjør at eiers eiendomsrett kan gå tapt.

Eier eller den eier måtte utpeke, har rett til å inspisere motorvognen der denne befinner seg.

§ 3. Bruksrett

Leier har bruksrett til motorvognen i leieperioden. Leier har ikke - mot eller uten vederlag - rett til å bli eier av motorvognen ved leieperiodens utløp eller forøvrig i kontraktsperioden.

Bruksretten kan ikke overdras. Motorvognen kan ikke bringes til utlandet uten i forbindelse med ordinære arbeids-/feriereiser og da kun til land som er dekket av forsikringen.

Typebetegnelser, fabriksjonsnumre o.l. som tjener til identifikasjon av motorvognen, må ikke fjernes. Leier kan heller ikke uten særskilt avtale omlakkere motorvognen eller montere reklameskilt o.l.

§ 4. Leieperiode

Avtalen er uoppsigelig i leieperioden bortsett fra i tilfelle av mislighold. Den opphører uten oppsigelse ved leieperiodens utløp.

§ 5. Leien

Leier er innforstått med at denne kontrakt er en finansiell avtale og at leien - med mindre annet er særskilt avtalt - er beregnet slik at den kun dekker amortisering av investert beløp.

Endres investert beløp som følge av krav fra leverandør eller endringer i valutakurser, vil leien bli justert tilsvarende.

§ 6. Omkostninger og utgifter

Med mindre annet er avtalt, skal utgifter og omkostninger knyttet til forsikringer, registreringskostnader, drift, vedlikehold, tilbakelevering og/eller innhenting av motorvognen, betales i tillegg til leien. Det samme gjelder eventuelle ilagte bøter, forelegg og gebyrer som måtte bli ilagt.

Utlegg som er betalt av eier og ikke dekkes av leien, betales ved påkrav.

§ 7. Skatter og avgifter

Beregningsgrunnlaget for leien bygger på bestemte forutsetninger om den skatte- og avgiftsmessige behandling av motorvognen ved anskaffelse, bruk og disponering ved leieperiodens slutt. Leier er innforstått med at eier kan kreve kompensasjon i den avtalte leie eller et sluttoppgjør ved leieperiodens slutt dersom disse forutsetninger endrer seg. Dette gjelder blant annet, men ikke bare:

- investeringsavgift som måtte være feilkalkulert eller påløper som følge av endret bruk.
- endret avgiftsberegning ved salg av motorvognen etter endt leieperiode som følge av endringer i reglene om minste eiertid.

§ 8. Betalingsbetingelser

Betalinger skal være mottatt eller disponibelt på eiers konto på forfallsdag. Forsinkelse av levering, feil eller mangler ved motorvognen og som ikke beror på eiers forhold, fritar ikke for plikt til å betale leien.

Ved forsinket betaling påløper forsinkelsesrente med ...% pr. påbegynt måned til betaling finner sted. Ved forsinkelse over en måned, beregnes rentesrente.

Purregebyrer og inkassosalær kommer i tillegg.

§ 9. Regulering av leien m.v.

Eier har rett til å kreve leien justert med en - 1 - måneds varsel. Tilsvarende gjelder rentesatser fastlagt i kontrakten. Kortere frist kan benyttes ved vesentlige endringer i pengemarkedsrenten.

Leien kan også endres ved vesentlig endret bruk eller slitasje av motorvognen. Leien kan også endres dersom det skjer endringer i skatter og avgifter eller andre forhold som måtte bli pålagt av myndighetene med virkning for denne kontrakt.

§ 10. Levering

Ved levering av motorvognen skal Leier straks undersøke denne på forsvarlig måte med henblikk på reklamasjon og i tilfelle konstatering av feil eller mangler skriftlig reklamere overfor leverandør. Eier skal varsles skriftlig om feil eller mangler.

Er motorvognen undersøkt og funnet i overensstemmelse med avtalen, skal Leier skriftlig bekrefte dette overfor eier.

Leier skal følge opp leverandørens garanti- og serviceforpliktelser og må foreta de handlinger som er nødvendig for å opprettholde disse.

Unnlater Leier å hente eller motta motorvognen, har eier krav på erstatning for de tap dette måtte medføre.

§ 11. Feil og mangler m.v.

Motorvognen er kjøpt inn av eier etter Leiers ønsker, behov og spesifikasjoner. Leier har valgt motorvognen og godkjent leverandør, hans leveringsbetingelser og andre vilkår i kjøpsavtalen som har betydning for Leiers rettstilling.

Eier har intet ansvar overfor Leier for tap som følge av forsinket eller manglende levering, faktiske eller rettslige mangler ved motorvognen eller annet mislighold fra leverandørs side.

Alle utbetalinger fra leverandør i form av prisavslag og/eller erstatning for verdiforringelse på motorvognen, tilkommer eier som avregner dette i leien etter at beløpet er mottatt. Godtgjørelse eller reduksjon utover dette kan Leier ikke kreve. Heves kjøpsavtalen, tilfaller hevningsoppgjøret eier og leasingavtalen gjøres opp som bestemt i § 17.

Leier bærer alle omkostninger som er forbundet med å gjøre krav gjeldende mot leverandør.

§ 12. Bruk og vedlikehold av gjenstanden

Motorvognen kan kun benyttes til normal drift med mindre særavtale er truffet.

Leier er ansvarlig for at offentlige og private forskrifter og tillatelser som gjelder for bruk av motorvognen, er innhentet og overholdes.

Leier skal utvise vanlig forsiktighet, vedlikeholde motorvognen som bestemt i § 13 og ellers følge de anvisninger som måtte være utarbeidet for bruk av motorvognen eller for opprettholdelse av forsikringsdekningen.

Leier skal videre sørge for at motorvognen holdes forsvarlig vedlike. Han skal tegne vanlig serviceavtale. Eier kan kreve at motorvognen innleveres for periodisk ettersyn og kontroll på verksted godkjent av leverandør. Originaldeler skal benyttes. Eier er ikke part i slike avtaler.

Leier er som bruker ansvarlig for og må dekke alle utgifter forbundet med bruk og vedlikehold av motorvognen. Det kan avtales særskilt at eier skal formidle leveranser av tjenester knyttet til bruk og vedlikehold av motorvognen.

§ 13. Tap og skade

Leier har risikoen for tap av eller skade på motorvognen fra det øyeblikk leverandørs ansvar som selger opphører og frem til vognen er kvittert mottatt av eier. Som skade regnes også unormal slitasje. Leier skal umiddelbart underrette eier om tap eller skader. Dersom partene ikke blir enige om hva Leier skal betale etter 1.ledd, forholdes som beskrevet i § 17, 3. ledd.

Krav etter 1. ledd - herunder vederlag for overkjørte kilometer - kan eier overdra til nye eiere av motorvognen.

Tap og skader som forhindrer Leier i å benytte motorvognen som forutsatt, fritar ikke for betaling av leie. Eier påtar seg intet ansvar for driftstap, tap av fortjeneste e.l. i denne forbindelse.

Hvis eier finner at motorvognen kan repareres, skal Leier straks sørge for å utbedre skaden. Beløp som eier har mottatt fra forsikringsselskap eller andre til dekning av slike skader, vil eier overføre til Leier eller utbetale direkte til den som har reparert skaden.

Hvis eier finner at motorvognen ikke kan repareres, eller hvis motorvognen er gått tapt ved brann eller på annen måte, faller leasingavtalen bort. Leier skal da innen 30 dager foreta oppgjør etter § 17.

§ 14. Skade på tredjemann

Leier har ansvar for enhver skade forårsaket av motorvognen så lenge den er i Leiers varetekt.

Rettes det krav mot eier for slik skade, eller for brudd på offentlige og private forskrifter og tillatelser, plikter Leier å holde eier skadesløs.

Ved skade overfor tredjemann skal Leier straks varsle eier og medvirke til sakens opplysning.

§ 15. Forsikringer

Så lenge denne leasingavtale gjelder - også hvis den forlenges utover minimumsperioden - skal det tegnes full vognskadeforsikring (kasko), ansvar og førerulykke for Leiers regning. Eier kan i tillegg kreve at Leier tegner avbruddsforsikring. Skal Leier tegne forsikringer, skal disse også omfatte eiers interesse. Leier skal uten opphold sørge for at eier får kopi av forsikringsavtale der eier er begunstiget. Dersom dette ikke blir gjort, kan eier tegne nødvendig forsikring og debitere Leier for premien. Ved skade skal egenandel bæres av Leier.

Tilkommer det Leier erstatning fra forsikringsselskap eller andre til dekning av skader som er påført eller forårsaket av gjenstanden(e), er erstatningen tiltransportert eier i den grad det foreligger udekkede krav etter leasingavtalen.

§ 16. Førtidig forfall

Eier kan før ordinært forfallstidspunkt og med øyeblikkelig virkning heve avtalen, bringe gjelden til forfall og hente motorvognen der denne befinner seg, dersom:

1. Leier vesentlig misligholder sine forpliktelser etter avtalen eller på annen måte i forhold til eier
2. Leier som innehaver av enkeltmannsforetak avgår ved døden
3. Leier innstiller betalingene, søker gjeldsforhandling, går konkurs etter konkurslovens regler eller settes under tvangsforfølgning, eller Leiers formuesforhold svekkes i vesentlig grad
4. Leier eller andre får inndratt eller ikke fornyet konsesjoner/tillatelser som er nødvendig for lovlig drift av virksomheten.
5. Leier misligholder vedlikeholdsavtale med leverandør eller forøvrig misbruker sin råderett over motorvognen.

6. Det forøvrig inntreer vesentlige endringer av eier-, drifts- eller personellmessig karakter hos Leier som har betydning for leieforholdet.
 7. Leier har gitt uriktige eller mangelfulle opplysninger om spørsmål som har hatt betydning for innvilgelse av leasingavtalen
 8. Det ut fra Leiers handlemåte eller alvorlig svikt i Leiers betalingsevne er klart at Leiers betalingsforpliktelser vil bli vesentlig misligholdt.
 9. Eventuell sikkerhet som er stilt for Leiers forpliktelser overfor eier vesentlig reduseres i verdi.
- Betalingsforsinkelse på en måned eller mer, anses i alle tilfelle som vesentlig mislighold.

§ 17. Oppgjør

Hvis avtalen heves av eier eller sies opp av Leier, eller avtalen faller bort av andre grunner, er Leier forpliktet til å betale til eier:

1. Alle forfalte ubetalte leiterminer
2. Alle ikke-forfalte leiterminer for den gjenstående del av minimumsperioden samt garantert restverdi, diskontert ned til nåverdi etter en sats p.t. ...% p.a.
3. Erstatning for ytterligere tap eieren måtte lide som følge av at leasingavtalen avbrytes før minimumsperiodens utløp.
4. Utlegg, forsinkelsesrenter og erstatning/refusjon som tilkommer eier etter denne avtales bestemmelser.

Eiers krav i h.t. 2) og 3) blir å redusere med det nettobeløp eier oppnår ved salg av motorvognen, ved utbetaling av forsikring eller ved restitusjon av kjøpesum. Velger eier å leie ut motorvognen på ny, skal kravet reduseres med netto leieberegningss grunnlag etter den nye leieavtalen med fradrag for etableringsgebyr og omkostninger. Overstiger nettobeløpet eiers krav, har Leier ikke krav på det overskytende beløp. Innbetalt forskuddsleie refunderes ikke i noe tilfelle.

Lar motorvognen seg ikke selge eller utleie innen en måned etter hevings- eller oppsigelsestidspunktet, kan eier kreve at oppgjør finner sted etter motorvognens antatte salgsverdi. Hvis partene ikke blir enige om denne verdi, blir den å fastsette ved takst avgitt av en representant for hver part samt en oppmann oppnevnt av de to representanter i fellesskap, eller i mangel av enighet mellom disse, av herreds- eller byretten ved eiers vernetting.

Avgjørelsen om ny utleie eller salg skal finne sted, og de nærmere vilkår for utleien eller salget, avgjøres av eier alene. Leier kan ikke bestride rettmessigheten eller hensiktsmessigheten av eiers vurdering, med mindre det godtgjøres at det er tatt usaklige hensyn.

§ 18. Tilbakelevering

Ved leasingperiodens utløp eller opphør av leasingavtalen, skal motorvognen returneres til eier eller den eier utpeker. Leier betaler alle omkostninger i den forbindelse.

Motorvognen må ikke leveres leverandør uten skriftlig tillatelse fra eier.

Utstyr som er levert ut med eller hører til motorvognen, skal følge med ved tilbakeleveringen. Annet utstyr skal fjernes, herunder montert eller påmalt reklame o.l.

Eier kan besørge dette fjernet for Leiers regning.

§ 19. Vernetting. Utlevering uten søksmål.

Alle uoverensstemmelser som måtte oppstå i forbindelse med denne leasingavtale skal avgjøres etter norsk rett, og ved eiers vernetting som herved vedtas av Leier.

Dersom Leier ved leietidens utløp eller avtalens opphør, ikke frivillig tilbakeleverer motorvognen, vedtas utlevering uten søksmål.

Blir leien eller avtalte tilleggsytelser ikke betalt innen 2 uker etter skriftlig varsel har funnet sted på eller etter forfallsdag, med samtidig underretning om at utlevering vil bli begjært dersom betaling ikke finner sted, kan utlevering av motorvognen finne sted uten søksmål.

Etter at tvangsfullbyrding er begjært, kan motregning bare erklæres dersom motkravet er erkjent eller det foreligger tvangsgrunnlag for motkravet overfor saksøkeren, og betingelsene for motregning er til stede.

Leier plikter å betale alle omkostninger forbundet med utlevering uten søksmål.

§ 20. Restverdigaranti fra leverandør mm.

Dersom leverandør eller annet salgssledd har stilt restverdigaranti, er dette å betrakte som en opsjon som gir eier rett, men ikke plikt, til å kreve at leverandør kjøper motorvognen tilbake til avtalt pris med tillegg av eventuelle avgifter eller annet pålagt av myndighetene med virkning for en slik overdragelse.

Før salg til andre skal leverandør underrettes og gis anledning til å fremsette pristilbud.

Det kan ikke reises innsigelser mot at eier i leieperioden Leier motorvognen ut til ny

Leier. Dersom ny Leier skal bruke motorvognen på en vesentlig annen måte, kan både eier og leverandør kreve reforhandling av restverdibeløpet.

Restverdibeløpet forfaller til betaling ved levering av motorvognen. Forøvrig gjelder § 8 så langt den passer. Motorvognen er eiers eiendom inntil beløpet er betalt i sin helhet. Inntil dette har skjedd, har leverandør ikke rett til å selge eller gjøre forsøk på å selge motorvognen.

Leverandør skal straks underrette eier dersom motorvognen blir levert ham uten eiers kunnskap eller ikke levert som forutsatt. Leverandør forplikter seg til ikke med eget vitende å selge eller overlate motorvognen til Leier etter at motorvognen eventuelt er tilbakekjøpt.

Eier er bare ansvarlig for skader som oppstår etter avtalt leieperiode og før motorvognen er levert leverandør. Utover det kan krav eller innsigelser ikke rettes mot eier begrunnet i motorvognens tilstand. Eventuelle krav eier måtte ha mot Leier, forsikringsselskap og/eller andre p.g.a. overkjørte kilometer, skader eller unormal slitasje på motorvognen, transporteres til leverandør så snart fullt oppgjør fra leverandør til eier har funnet sted.

§ 21. Solidaransvar for Leier

Dersom leverandør har påtatt seg restverdigaranti, kan det avtales at Leier skal hefte solidarisk med leverandør for den avtalte restverdi med tillegg av avgifter, renter og omkostninger. Garantien forfaller til betaling ved leverandørs mislighold. Leiers ansvar står ved lag inntil eier har fått fullt oppgjør - også dersom eier gir leverandør henstand med betalingen.

§ 22. Overdragelse

Eier har rett til å overdra sine rettigheter etter denne kontrakt til bank eller annet finansieringsselskap.

§ 23. Diverse

Eventuelle endringer i kontrakten vil bli tilføyet dette kontraktseksemplar og undertegnet av begge parter.

